

Måndagen den 10 Maj 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 28 sistlidne April f. m.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit före klockan 1 utfärdadt till sammanträdets fortsättning klockan 6 eftermiddagen.

Herr Heijkensköld: Hos Kammaren får jag vördsamt anhålla om tio dagars ledighet från och med den 11 innevarande månad.

Denna anhållan bifölls.

Friherre Staël von Holstein: Jag får anhålla om tio dagars ledighet från riksdagsgörömlen, räknad från och med den 12 innevarande månad.

Jemväl härtill lemnade Kammaren sitt samtycke.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 54, angående befrielse för fartyg och båtar af viss drägtighet att vid ingäendet taga lots och erlægga lotspenningar;

N:o 55, angående förändrade föreskrifter i afseende å ekonomiska besigtningar;

N:o 56, angående bestämmelser för erhållande af tjänstebefattningar inom de delar af Norrbottens län, hvarest Finska eller Lappska språket hufvudsakligen talas;

dels ock till paragrafer i Riksdagsbeslutet:

N:o 7, angående val af Fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret; samt

N:o 8, angående statsregleringen.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 92 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att dagtraktamentet till hvardera af de hos Första Kammaren anställde två Förste Notarier bestämmes till Tolf Riksdaler, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har nämnda dagtraktamente blifvit bestämdt till Femton Riksdaler.

Omröstningen utföll med

Ja — 25;

Nej — 79.

Protokoll öfver voteringen uppsattes, justerades och afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 313, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utföllit med 114 Ja och 31 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 139 Ja och 110 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 92 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att arvodet till Sekreteraren hos Särskilda Utskottet för behandling af frågan om landtförsvarets organisation bestämmes till Fyrahundra Riksdaler i månaden, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har nämnda arvode blifvit bestämdt att utgå med Trehundra Riksdaler i månaden.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:
 Ja — 92;
 Nej — 14.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 314, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 27 Ja och 122 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 119 Ja och 136 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 93 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen måtte tilldela Statskommissarien och Riddaren Bruno Johansson, för det han biträdt Stats-Utskottet med erforderliga upplysningar vid behandlingen af statsreglerings- och andra Statsverket rörande ärenden, en gratifikation af ett tusen R.dr, att af Riksgälds-kontoret utbetalas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har berörda gratifikation blifvit beviljad till nedsatt belopp af sjuhundrafemtio R.dr.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:
 Ja — 65;
 Nej — 42.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 315, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 28 Ja och 121 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 93 Ja och 163 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande, af Stats-Utskottet i dess Memorial N:o 95 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen godkänner följande bestämmelser att gälla för år 1870:

a) Fasta arvoden utgå med nedanstående årliga belopp af följande embets- och tjänstemän, nemligen:

vid Styrelsen:

till Generaldirektören	R:dr	9,000:
“ Byråchefen		5,500:
“ Öfverdirektören vid ban och maskinafdelningarne	5,500:	
“ Särskildt arvode för öfvervakande af afdelningarne å linien	500:	6,000:
“ Öfverdirektören för trafikafdelningen	5,500:	
Särskildt arvode för öfvervakande af afdelningen å linien	500:	6,000:
“ Sekreteraren		4,000:
“ Registratorn och Aktuarien		3,500:
“ en Notarie		2,500:
“ en Dito		2,500:
“ Ombudsmannen		1,000:
“ Kamereraren		4,000:
“ Revisorn		3,000:
“ Hufvudkassören		3,000:
“ Uppbörds-kassören		3,500:
“ Föreståndaren för statistiska kontoret		4,000:
“ Arkitekten		500:
“ Öfverkontrollören		4,000:

b) Styrelsen eger, intilldess definitivt beslut fattats om sättet för hela linieförvaltningens permanenta öfvervakande, för detta ändamål årligen disponera ett belopp af 15,000 R:dr, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen godkänt följande bestämmelser att gälla för år 1870:

a) Fasta arvoden utgå med nedanstående årliga belopp för följande embets- och tjänstemän, nemligen:

vid Styrelsen:

till Generaldirektören	R:dr	9,000:
“ Öfverdirektören för banafdelningen	5,500:	
Särskildt arvode för öfvervakande af afdelningen å linien	1,000:	6,500:
“ Öfverdirektören för maskinafdelningen	5,500:	
Särskildt arvode för öfvervakande af afdelningen å linien	1,000:	6,500:
“ Öfverdirektören för trafikafdelningen	5,500:	
Särskildt arvode för öfvervakande af afdelningen å linien	1,000:	6,500:
“ Sekreteraren		4,000:
“ Registratorn och Aktuarien		3,500:
“ en Notarie		2,200:
“ en Dito		2,200:
“ Ombudsmannen		1,000:

till	Kamereraren	4,000:
"	Revisorn	2,200:
"	Hufvudkassören	3,000:
"	Arkitekten	500:
"	Öfverkontrollören	4,000:

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 101;
Nej — 5.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 316, som upplästes och hvaraf inheltades, att omröstningen derstädes utfallit med 57 Ja och 95 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 158 Ja och 100 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Föredrogs Stats-Utskottets den 8 dennes bordlagda Memorial N:o 86, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente, angående de vid föregående riksdagar beviljade, men ännu icke utbetalda statsbidrag.

Herr vice Talmannen: Jag får vördsamt hemställa att med föredragningen af förevarande Utlåtande måtte få förfaras på enahanda sätt, som vanligt varit för så beskaffade ärenden, att nemligen föredragningen får ske punktvis, men att för de särskilda paragraferna endast nämnes deras ordningsnummer, utan att innehållet uppläses, för så vidt icke någon ledamot sådant begär, och att icke proposition till beslut behöfver ega rum för hvarje paragraf, derest icke en sådan föranledes af föregående öfverläggning.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat samtycke, föredrogs till en början:

Utskottets å sid. 2 gjorda hemställanden.

Biföllos.

§§ 4—14.

Lemnades utan anmärkning.

§ 15.

Friherre Raab, Adam: Jag har sett mig om efter chefen för Jernvägstrafikstyrelsen, Herr Troilius, för att kunna till honom framställa en fråga i afseende å denna paragraf. Här förekommer att

Riksdagen för en liten ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader vid 1865 års riksdag beviljat 10,000 R:dr, hvarjemte sedermera år 1867 blifvit utbetalda dertill ytterligare 40,000 R:dr, tillsammans sålunda icke mindre än 50,000 R:dr, utan att vi ännu sett någon produkt af detta arbete. Jag är ledsen öfver att Herr Troilius icke tyckes vara här, men om någon af Regeringens närvarande ledamöter skulle vilja upplysa mig om huru sig härmed förhåller, vore det särdeles angenämt, ty den utbetalda summan är verkligen så hög, att man måste med ett visst intresse följa fortgången af detta företag och ej kan annat än önska dess snara fullbordan.

Herr Lagerstråle: Ehuru den fråga, som nyss blifvit framställd, icke kan föranleda någon ändring i den nu föreslagna paragrafen, vill jag dock med anledning deraf till en början upplysa, att det icke är Jernvägstrafikstyrelsen, som erhållit ifrågavarande anslag, utan Styrelsen för Statens jernvägsbyggnader. Den betydliga kostnaden för detta, visst icke ringa, arbetes utförande har föranledts deraf, att en mängd plancher med flera dyrbara ritningar måste uppgöras, och att särskilda undersökningar och skickliga biträden här för varit af behovet påkallade. Jag vill dock visst icke förneka att tiden för arbetets fullbordande varit ganska lång. Redan under den tid Civil-departementet var mig anförtrödt, förekom ofta frågan i hvad mån detta arbete nalkades sin fullbordan, och jag har under föregående riksdagar lemnat upplysningar i detta hänseende. För en senare tid har jag visserligen icke någon närmare kännedom om detta ärende; men jag tror mig dock kunna säga, att den, som erhållit uppdrag att utarbета denna beskrifning med tillhörande plancher, endast till följd af oförutsedda hinder icke kunnat fullborda arbetet, så att det under denna riksdag kunnat utgifvas.

Herr Troilius: Herr Lagerstråle har redan upplyst Herrarne om att ifrågavarande anslag icke blifvit gifvet åt Trafikstyrelsen, utan åt Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader, och han har jemväl redogjort för frågan, så att jag ej har något att tillägga. Jag känner att plancherne äro färdiga och att med sjelfva beskrifningen är så långt avanceradt, att den snart kommer att läggas under pressen. Flere personer hafva varit använde för att upprätta denna beskrifning, men det är naturligt att, då man vill göra ett arbete fullständigt, detsamma skall taga tid i anspråk.

Öfverläggningen förklarades slutad och Herr Grefven och Talmannen yttrade, att rörande den ifrågavarande §:n något särskildt yrkande ej blifvit framställt.

§§ 16—28.

Lemnades utan anmärkning.

Herr Grefven och Talmannen hemställde härefter huruvida Kam-maren behagade godkänna samtliga §§:ne i det nu genomgångna me-morialet.

Ropades ja.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet, Lag-Utskottets den 8 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 36, i anledning af återremiss af 2:dra och 5:te punkterna i Utskottets Utlåtande N:o 4, angående vissa ändringar i gällande konkurslag;

N:o 37, i anledning af återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 22, angående föreslagna ändringar i gällande staganden rörande exsekutionsväsendet;

N:o 38, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande före-skrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom;

N:o 39, i anledning af väckt förslag om tillägg till 15 Kap. 2 § Rättegångs-balken i fråga om fullmäktigskap; och

N:o 40, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. För-ordningen den 8 Februari 1681, rörande klockares aflöning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Ut-skottets den 7 och 8 dennes bordlagda Mem. N:o 85, med förslag till de stadganden, angående Riksgälds-kontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk.

Utskottets hemställan å sid. 2.

Grefve Hamilton, Henning: Jag har intet att anmärka emot att de tvänne förteckningarne blifva bifogade Riksgälds-kontorets re-glemente, men då den siste kolumnen i tabellen litt. B innehåller "kapitalåterstod vid 1868 års slut", och hufvudboken för år 1868 ännu icke är afslutad, är det omöjligt att säga, huruvida de siffror, som äro i tabellen upptagna, slutligen skola blifva de rätta — Utskottet har nemligen icke kunnat upptaga andra siffror, än som skulle uppkom-ma, om alla de skyldige fullgjort sina betalningar till den 31 Decem-ber 1868, hvilket dock visar ett ganska olika resultat för hvarje år. Jag får derföre hemställa, att Kam-maren måtte bifalla Utskottets förslag, men med följande tillägg: "med de rättelser, som kunna för-anledas af blifvande bokslut."

Ett sådant beslut har blifvit fattadt i Andra Kam-maren, och om ett sådant nu äfven här fattas, så kunna, sedan bokslutet blifvit upp-gjort, i tabellen införas de olika siffrorna.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder endast blifvit yrkadt bifall till förevarande hemställan med följande tillägg vid slutet deraf, nemligen: "*med de rättelser, som kunna föranledas af blifvande bokslut*"; framställdes först proposition på bifall till hemställan oförändrad, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på bifall dertill med ofvansagda tillägg, hvilken proposition med ja besvarades.

§§ 1, 2 och 3.

Biföllos.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 7 och 8 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 287, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 45, i anledning af återremiss af Betänkandet N:o 6, rörande väckt förslag till ändring i gällande resereglemente.

Herr von Gegerfelt: Då jag i följd af mitt embete icke kan komma att få göra resor på Statens bekostnad och samma embete icke ens är upptaget i resereglementet, så torde jag kunna antagas vara ojäfvig, att yttra mig i denna fråga. Jag gillar väl den i Utskottets Betänkande uttalade åsigt, att den man, som reser i embetsärenden, icke bör kunna tillgodoföra sig mera än som med afseende å hans samhällsställning och lefnadsvanor fullt motsvarar hans utgifter för resan. Från denna regel finnas likväl undantag, nemligen för de embets- och tjänstemän, hvilkas inkomster hufvudsakligen bestå i sportler, ty om de för sina särskilda förrättningar icke skulle få mer än nått och jemt kostnaden, så skulle årsinkomsterna reduceras till noll. Att nu gällande resereglemente, som icke är äldre än sedan år 1865, kan tariffva några förändringar, vill jag icke bestrida, men de nu föreslagna äro, såvidt jag kan finna, ingalunda lämpliga. Klassernas inskränkning synes mig utan gagn och kommer dessutom att göra skilnaden emellan de särskilda klasserna så mycket större.

Huruvida dagtraktamentet kan nedsättas, är en fråga, hvarom jag icke vill yttra mig, men en granskning af reglementet visar, att behållningen derpå skall blifva ganska ringa. Vidare har det blifvit föreslaget att bestämma, att rese- och traktamentsersättningen alltid skulle beräknas efter den väg och det sätt att färdas, som medför minsta kostnaden. Det skulle vara eget, om Riksdagen godkände en sådan åsigt, då Riksdagen sjelf vid bestämmandet af reseersättning till landstingets ledamöter förutsatt, att personer finnas, som icke älska eller tåla vid att fara på ångbåt, och därför lemnat landstingsman fritt att resa på hvad sätt han behagade. Det skulle verkligen vara besynnerligt, om icke embetsmännen skulle härutinnan få samma frihet som landstingsmännen. Vidare har man föreslagit att utesluta bestämmelsen om ersättning för transport af reseeffekter till och från ångfartyg och jernväg. Den därför upptagna ersättningen är emel-

lertid ingalunda för hög, men om ock så vore, torde en hemställan om ändring häri finnas väl småaktig. Sista punkten har mesta skäl för sig, ty deri föreslås, att reseersättning för betjening icke borde få beräknas, utan att sådan verklig begagnas. Förslaget har i alla hänseenden visat sig vara sådant, att det icke bör i sitt oförändrade skick bifallas. En remiss till Tillfälligt Utskott kan nu icke ske, och likaledes kan icke heller, derest Kammaren fattar ett skiljaktigt beslut med Andra Kammaren, någon sammanjemkning mellan de båda besluten nu åstadkommas, hvarföre jag tror det vara lämpligast, helst frågan säkerligen en annan riksdag återkommer, nu blott afslå Andra Kammarens beslut.

Om proposition härå anhåller jag vördsamt.

Herr Almquist, Ludvig: Jag ber att få instämman i det vrkande, som framställts af den föregående talaren, och till stöd derföre åberopa egen erfarenhet för dagen. Svea Hofrätt har under den sista tiden haft att afsända extra domare för handläggning af mycket viktiga och grannliga saker, nemligen två brottmålsransakningar, rörande upplopp, dels i Hudiksvall och dels i Jerfsö. Vidare har i ett enskilt mål Hofrätten haft att uppsöka en skicklig extra domare för handläggning af det ytterst magtpåliggande och vidlyftiga ärende, som rörer frågan om Hjelmarens sänkning och dermed i sammanhang stående besigtningar och värderingar, äfvensom för pröfning af dervid uppkommande invecklade och talrika rättsfrågor. Då domare efter resereglementet icke hafva rätt att erhålla någon ersättning för det biträde, som medföljer dem, och icke heller äro berättigade, att beräkna något arvode för de dagar, som åtgå till protokollers och expeditioners uppsättning, så inträffar nu i det sist citerade exemplet, att den tillfällige domaren, som har att på stället, kanske under flera veckor, handlägga sjelfva besigtningen och höra parterna, sedermera får använda ännu flera veckor, kanske dubbelt så många, på att utarbete sakerna, utan att han för detta sednare arbete kan efter resereglemente beräkna sig någon godtgörelse. Det har också till följe häraf visat sig, att det för Hofrätten varit svårt att i de citerade fallen finna sådana skicklige och försigkomne extra domare, som det varit Hofrättens pligt att försöka finna, då frågan varit om så angelägna mål. Jag tror sålunda att resereglementet, sådant det nu är för domare bestämdt, icke lemna någon öfverdrifven hög ersättning, utan att denna tvärtom i afseende på dem är alldeles för låg, och då den här gjorda framställningen afser en minskning deruti, tror jag det således icke vara rådligt att bifalla den. Det är af en särdeles vikt, att man icke möter för stora svårigheter, då man går att förordna personer till fullgörandet af allmänna uppdrag, så att man nödgas anlita andra än dem som dertill anses fullt kompetente.

Herr Almquist, Erik Victor: Utan att på något sätt vilja inlåta mig i några reflexioner öfver detta förslag, som Andra Kammaren godkänt, så, och ehuru denna fråga efter all anledning icke vid denna riksdag kommer att leda till något resultat, anser jag mig dock, med afseende på den erfarenhet jag vunnit om tillämpningen

af särskildt 11 §:n i nu gällande resereglemente, böra fästa uppmärksamheten på några origtigheter deruti, under anhållan att mitt yttrande måtte intagas i protokollet, derest vid andra riksdagar fråga om ändringar i reglementet skulle väckas.

Ifrågavarande 11 § stadgar att, då en tjänsteman från sin bostad till förrättningsstället har kortare väg än en mil, så eger han icke att för en sådan resa tillgodogöra sig traktamente särskildt för resedagen, utan endast för förrättningsdagen: men om han från sitt hemvist eller annat förrättningsställe har att tillryggalägga längre väg än en mil, så må han beräkna sig traktamente både för resa och förrättningsdag. På sådant sätt inträffar, att en tjänsteman kan tillgodoföra sig för extra förrättningar dagtraktamente för dubbelt antal dagar utöfver hvad verkligen för förrättningen blifvit användt. Jag kan icke tänka mig att resereglementet afsett, att en sådan förman skulle beredas tjänstemännen, ej heller att något sådant skulle vara af behovet påkalladt, men hvad som är säkert är, att det icke är med en nödig och väl behöflig sparsamhet med Statens medel förenligt, att författningen tydes så, att tjänstemannen kan för samma dag tillgodoföra sig dubbelt, ja tredubbelt traktamente.

Efter all anledning kommer denna fråga, såsom jag förut sagt, en blifvande riksdag till afgörande, och jag anhåller derföre endast att hvad jag nu yttrat måtte få inflyta i protokollet för att tjena till ledning, derest vid en kommande riksdag fråga skulle väckas om ändringar i detta reglemente.

Herr Wallenberg: Jag kan i sanning icke finna det vara behöfligt att någon af denna Kammares ledamöter nu fäster uppmärksamhet på förhållanden, som anses böra förändras vid en kommande riksdag, ty, såvidt jag vet, löper tiden för våra fullmagter icke tillända före nästa riksdag, då vi ju således hafva vår motionsrätt öppen; isynnerhet tycker jag det icke vara lämpligt, att nu, då man vill göra allt möjligt, för att inom den vanliga tiden få slut på denna riksdag, och då det är af vigt att åtminstone det mest angelägna af det myckna angelägna, som återstår, varder dessförinnan behandladt, väcka fråga om eller fästa uppmärksamheten vid ändringar, som förut icke varit påtänkta.

I afseende på sjelfva saken, ber jag att få instämma med Herr von Gegerfelt.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på antagande af Andra Kammares beslut i ämnet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

Anmälades och bordlades:

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 41, i anledning af väckta motioner om förändrade föreskrifter angående jordegares och arrendators ömsesidiga rättsförhållanden;

N:o 42, i anledning af väckt motion angående afkortning i krono-äkenskaperna af böter, ådömda enligt mantalsskrifningsförordningen; samt

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om förening af folkskolelärare-, klockare- och organisttjänster.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 10 Maj 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för sammanträdet å eftermiddagen samt protokollet för den 28 sistl. April e. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 5 och 7 dennes bordlagda Betänkande och förslag N:o 12, angående Riksbankens låne- och kreditvrörelse.

1:sta punkten.

Grefve Manderström: Under det man allmänt hör en ofta ej oberättigad klagan öfver det betryck, hvaraf våra manufaktur- och fabriker och näringar lida, förefaller det botemedel Banko-Utskottet i detta fall föreslagit af temligen tvetydig beskaffenhet. Det torde närmast kunna jämföras med hvad man i läkarekonsten kallar ett heroiskt läkemedel. Det är visserligen ej ovanligt, särdeles i Europas sydligare länder, att, om patienten lider af anemi eller blodlöshet,

så föreskrifva läkarne åderlätning, i hopp att det förskämda blodet skall ersättas af nya tillströmmande friskare safter, — men resultatet af denna kur visar ofta att, såsom en känd författare yttrar, läkarekonsten är en af dem, hvars misstag jorden skyndar sig att betäcka.

Hvad beträffar sjelfva den förmån, som våra manufakturer, fabriker och näringar hafva af att erhålla dessa lån, så torde det ej för någon lånesökande vara obekant, och äfven inom denna Kammare torde de fleste hafva hört till sådanas antal, att det är en stor skillnad emellan ett lån på nio månader emot en fix, måttlig ränta, emot att behöfva omsätta lånet hvar 3:dje månad, hvilket naturligtvis medför betydligt ökade kostnader.

Särskildt afseende torde de så kallade förlagslånen förtjena. Dessa lån utlemnas på 8 år, under de 4 första åren utan amortering och under de 4 sista åren med amortering af $\frac{1}{4}$ om året. Dessa lån hafva varit mera eller mindre begärliga, allt efter som räntefoten i den allmänna rörelsen fluktuerat, men vanligen har man ej behöft vara i förlägenhet för dessa penningars användande. Visserligen medgifves, att under senare tider det varit ett något betydligare belopp, som ej utgått, men långt ifrån att deruti se något glädjande, synes mig detta vara en ganska betänklighetsomständighet, emedan den bevisar den svårighet våra näringar hafva att emot fullgod och af vederbörande erkänd säkerhet kunna upptaga lån.

Emellertid måste jag vara Utskottet tacksam, derföre att det ej använt all den stränghet motionären föreslagit. Om denna fond skall indragas — hvarom tankarne kunna vara delade — så är det åtminstone i yttersta grad nödvändigt, att detta må ske endast successive, på det att icke en alltför stor brytning i de bestående förhållandena måtte inträffa.

En annan del af frågan, hvarom Utskottet endast yttrat, att det ej tillkommit Utskottet att derom afgifva förslag, röra de förbindelser, som åligga Manufakturdiskonten såsom ersättning för fördelen att i Riksbanken få begagna detta kreditiv på två millioner riksdaler. En af dessa förbindelser är att årligen utaf sina vinstmedel utbetala en summa af 21,000 R:dr till Riksgäldskontoret, såsom ersättning för det å Riksstaten numera öfverflyttade, tillförene af Manufakturdiskontfondens vinstmedel omedelbart bestridda anslag till Teknologiska institutet, och hvilka medel således ingå till Statsverket. När man besinnar, att det nuvarande kreditivet utgör två millioner riksdaler, och att en procent af denna summa är 20,000 R:dr, så finner man, att den vinst fonden drar af detta kreditiv är 1,000 R:dr mindre än den summa, som det åligger fonden att årligen till Riksgäldskontoret utgifva, samt att fonden således icke har någon fördel af det bestående förhållandet, då det kostar fonden 1,000 R:dr om året. Jag skulle emellertid tro, att den enklaste rättvisa kraft, att, då man beröfvar fonden den fördel, hvarigenom en vinst bildas, man tillika bort vara betänkt på att befria fonden från de utgifter, som äro assignerade på denna vinst.

Ett annat förhållande, som jag ej finner fullständigt utredt i Utskottets Betänkande, om man än lätt kan sluta sig dertill, är, vid hvilken tidpunkt den till indragning föreslagna delen af det nuva-

rande kreditivet bör till Riksbanken inbetalas. Det nuvarande kreditivet utgör två millioner riksdaler; det skulle från och med 1870 ned-sättas till 1,750,000 R:dr, och alltså skulle ett belopp af 250,000 R:dr från fonden inbetalas till Riksbanken. Men härvid är likväl en sak att märka, nemligen att vid början af hvarje år bestämmes efter antagna grunder och med ledning af de uppgifter, som till Kommerkollegium inkomma, angående de olika fabrikerernas tillverkningsvärden, den lånerätt, som tillkommer hvar och en af de uppgifna fabrikanterne. Desse indelas i tre klasser, af hvilka 1:sta klassen egde en lånerätt af 7 å 8 procent af tillverkningsvärdet; 2:dra klassen ungefär 5¹/₂ och den 3:dje ej fullt 4 procent. Efter dessa grunder fördelas den summa, som fonden har att utlåna, de särskilda näringsidkarne likväl obetaget, att när som helst under årets lopp anmäla sig till utbekommande af dessa lån och äfven utfä dem, derest de prestera fullgod säkerhet. Det kan således hända, att vid slutet af året hela det kapital, hvaröfver Manufakturdiskonten disponerar, är utlånadt, och som man vet inflyta dessa lån ej förr än efter 9 månader. Omsättning har visserligen i de flesta fall beviljats, men kan naturligtvis ej ifrågakomma, om Riksdagen beslutar kreditivets förminskning, då Kollegium naturligtvis finge rätta sig derefter. Det vid 1870 års början i Banken inestående kapitalbeloppet skall då gå i afräkning på kreditivafbetalningen, men derest detta belopp ej skulle uppgå till fulla 250,000 R:dr, har jag med hvad jag nu sagt velat åt Kollegium bevara rättigheten att ej behöfva verkställa hela återbetalningen till Riksbanken förr, än tillräckliga medel i detta afseende hunnit till diskontfonden inflyta. Af den summa, som för närvarande är beviljad såsom lån, är en del ej uttagen, och hvad som inestår å kreditivet utgör enligt uppgift af den 5 innevarande månad 463,000 R:dr. Det är visserligen möjligt att vid årets slut en så stor summa som dessa 250,000 R:dr är inestående, men det är dock ej säkert. Då vid 1857 års riksdag Ständerna beslutade att å Manufakturdiskontens kreditiv indraga 300,000 R:dr B:ko eller 450,000 R:dr R:mt, så medgafs, att denna summa skulle få till Riksbanken inbetalas under loppet af de 3 åren 1858, 1859 och 1860 med 50,000 R:dr B:ko hvarje halfår. Så lång termin kan visserligen ej nu behöfvas, ty om Riksdagen beslutar, att denna summa skall indragas, kan inbetalningen deraf ganska väl verkställas under förra hälften af år 1870, men deremot vågar jag ej gå i god för, att denna inbetalning skulle kunna ske redan den 31 December innevarande år, hvilket jag tror ej heller vara afsedt genom Utskottets förslag.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig emellertid anhålla om afslag på den föredragna punkten.

Herr Ekman, Johan Jakob: Till bemötande af hvad den föregående ärade talaren anført har jag icke mycket att tillägga utöfver hvad Utskottets Betänkande innehåller. Emellertid tar jag mig friheten att yttra några ord. Om sistlidne Riksdag fann skäl att af detta kreditiv indraga 250,000 R:dr i akt och mening att detta endast skulle utgöra en början till en successiv indragning af hela kreditivet,

ditivet, så finner jag ej hvarföre man icke nu kan vara lika heroisk och indraga ett lika stort belopp. Jag tror icke att några förändrade förhållanden inträffat, som kunna verka derhän att Kammaren bör tveka att fullfölja den en gång inslagna vägen.

Jag kan för min del ej finna det öfverensstämmande med den disponibilitet, som bör tillkomma Bankens fonder, att fastläsa för lång tid så stora summor som Jernkontorets och manufakturdiskontens kreditiver, helst vi böra ihågkomma att bland de åtgärder som bankofullmäktige hafva att vidtaga, derest den metalliska kassan fortfarande skulle minskas eller eljest påkännas, är att först i näst sista rummet uppsäga dessa kreditiver till manufakturdiskonten och Jernkontoret. Uppsägning af Riksgälds-kontorets kreditiver får ej ske förrän i sista rummet. Ej heller kan jag finna med Bankens fördel förenligt att utlemna detta kreditiv mot en ränta af 4 procent, på det att Kommers-kollegium må komma i tillfälle att utlåna det emot 5 procent, för att åter i sin ordning sättas i tillfälle att till Teknologiska institutet erlägga ett visst belopp årligen. Under antagande att Teknologiska institutet är berättigadt till detta belopp, kan jag ej förstå hvartill denna omväg skall tjena. Det vore väl mycket enklare att denna summa lemnades direkte till institutet än att Banken, såsom nu sker, först skall lemna Kommers-kollegium ett kreditiv för att genom dess tjänstemän utlånas mot högre ränta, för att sedan kunna lemna denna summa till Teknologiska institutet. Derigenom att Banken direkt utlånade dessa pengar skulle man äfven bespara den afföning som nu uppbäres af de tjänstemän i Kommers-kollegium, hvilka sköta denna utlåningsrörelse.

För öfrigt kan jag ej underlåta att uttala mitt tvifvel om gagnet af hela denna institution. Det sätt hvarpå utlåningen bestämmes gör att fördelningen af lånen blifver otymplig och till och med orättvis. Orättvisan blifver så mycket större derigenom att åtskilliga fabriksbolag på grund af särskilda ansökningar hos Kongl. Maj:t erhålla stora lån. Ej heller kan jag förstå att det kan vara någon fördel för dessa fabrikanter att upptaga lån till så hög ränta som 5 procent, utan tror jag att de med sin utmärkta kredit kunna erhålla dessa lån på lika fördelaktiga eller kanske förmånligare vilkor utan att behöfva anlita manufakturdiskonten. Hvad särskildt de så kallade förlagslånen beträffar, med afseende å hvilka man befarat största olägenheten af kreditivets förminskning, så ber jag att få anmärka, att det om dessa lån är stadgadt, att de skola utgå af en särskild fond, hvilken jag tror för närvarande uppgår till 900,000 R:dr. Då diskontens egna tillgångar uppgå till öfver 1½ million R:dr, så tror jag ej, att det är någon fara för denna fonds tillvaro eller att dessa förlagslån ej skulle komma att utgå till lika stort belopp som hittills.

Att åter någon svårighet skulle kunna uppstå för diskonten att vid årets slut inbetala dessa 250,000 R:dr, kan jag ej tro. Enligt såväl revisorernes som bankofullmäktiges berättelse, utestå af kreditivet endast emellan 16 och 17 hundratusen R:dr. Väl är det santt att låntagarne äro vande att ånyo få uppbära sina lån, men om indragning beslutes till den 1 Januari, så är väl icke någonting enklare

än att i så god tid samla ihop af de inflytande lånen att 250,000 R:dr kunde vid nämnda tid till Banken inbetalas. Precis samma invändning gjordes vid förra riksdagen och precis samma svar lemnades då som nu, och jag har ej hört att det för diskonten mött minsta svårighet att verkställa den vid detta års början beslutade inbetalning.

För öfrigt om en indragning skall ske, så tror jag att man svårigen kan därför utfinna någon lämpligare tidpunkt än den nuvarande då penningetillgången är god. Man lagstiftar ej för tillfälliga behof utan för kommande tider, och det är på den grund som jag tror att kreditivet så småningom bör indragas samt att ett steg dertill bör tagas just nu då det lättast kan ega rum.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra får jag anhålla om bifall till den föredragna punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Vid förra riksdagen hörde jag till dem, som ej funno sig öfvertygade om lämpligheten af den indragning som då skedde, och de skäl som den sednaste talaren anfört hafva ej kunnat öfvertyga mig, än mindre nu än då. Jag frågar: är Riksbanken i behof af dessa medel? Nej, måste man svara. Banken har, efter hvad som uppgafs då fråga var om bankovinsten, så goda tillgångar, att den ju säger upp sina depositioner. Vid sådant förhållande kan jag ej tro att Banken för sin säkerhet har behof af dessa 250,000 R:dr, hvarmed detta kreditiv skulle minskas, eller har väl Banken på detta kreditiv gjort några förluster som kunna berättiga till denna åtgärd? Något sådant är ej omförmäldt och har heller icke af någon ifrågasatts. Har då Banken ej någon nytta af detta kreditiv? Jo, den har 4 procents ränta derå. Om nu låntagaren är säker; om Banken ej för att upprätthålla sin rörelse är i behof att på annat sätt använda dessa medel, så synes mig ej, ur Bankens synpunkt, något giltigt skäl kunna sökas för denna indragning. Är det då, från näringarnes synpunkt betraktadt, nödigt att göra denna indragning? Jag instämmer fullkomligt med den föregående talaren deruti, att ställningen ej nu är förändrad mot hvad den var förra året. Men huru var ställningen förra året? var den blomstrande; var rörelsen liflig? Nej; jag har för ej många dagar sedan hört till och med personer, som eljest bruka se saken från den mest ljusa sida, medgifva att vi då vore i en särdeles betryckt ställning; landet lider af en minskad konsumtionsförmåga, heter det. Detta har nu blifvit det tekniska uttrycket för att beteckna ett tynande välstånd, en viss tomhet i kassan. Under sådana förhållanden synes det mig ej vara något skäl att fortsätta detta strypningssystem, under åberopande af näringarnes förfall. Om under en lysande tid fabrikererna hade lätt afsättning, skulle det möjligen vara nationalekonomiskt klokt att göra en sådan indragning som den föreslagna. Men att välja en tidpunkt då näringarne arbeta med den största svårighet; då landet i allmänhet befinner sig i ett afmattningstillstånd, till att ytterligare försvåra denna ställning, det är en grad af statsmannavishet till hvilken jag ej kan lyfta mig.

Jag måste således för min del anhålla att detta kreditiv för nä-

sta år måtte få utgå med samma belopp som i år. Hvad åter angår den siste talarens yttrande, att tiden för indragning af dessa 250,000 R:dr icke skulle göra någon svarighet, så behöfver jag blott erinra att Riksbanken, när den ingått ett aftal, ock bör hålla det; detta synes mig verkligen vara det minsta man af Banken kan fordra. Det nu gällande kontraktet med Riksbanken innehåller att, om detta kreditiv skulle uppsägas, skall det ske 9 månader förut. Om nu Riksbanken, oaktadt så lång tid af året icke återstår, kommer att vid årets slut återfordra en del af kreditivet, så håller ej Banken hvad den lofvat. Detta är ett skäl som ock synes mig böra tagas i öfvervägande; och får jag, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, anhålla om afslag på den föredragna punkten.

Friherre von Schwerin: En talare har i början af denna diskussion användt en medicinsk liknelse. Jag erkänner att denna var träffande, men jag ber att få påminna derom att äfven medici och medicinska anstalter kunna blifva impopulära och föråldrade. Utskottet har visserligen ansett industrien behöfva denna nervus rerum, som kallas penningar, men ej vidare ansett sig böra använda den doktor som kallas Kommers-kollegium för att utdela dem åt näringarne.

Har Utskottet på detta ställe risat, så har det ock lisat vid fråga om 62 § i Bankoreglementet, dervid Utskottet föreslagit att hvilket enskildt bolag som helst, med undantag af sedelutgifvande bankbolag, skulle ega rättighet att få kreditiv i Banken, utan att någon sådan mellanlänk som Kommers-kollegium behöfves. Industriidkarne kunna då hemta sitt understöd lika väl direkt i Banken som i Kommers-kollegium. Bankens styrelse läser lika väl kunna pröfva de erbjudna säkerheterna som Kollegium. Vidare har man emot Banko-Utskottet anmärkt, att det ej befriat fonden från dessa 21,000 R:dr som nu utgå till Teknologiska institutet. Förhållandet med dessa 21,000 R:dr är det, att de utgöra den räntevinst, fonden erhåller genom att utlemna lån mot en procent högre ränta än den erlägger till Banken för detta kreditiv. En sådan anordning påminner om historien angående karingen med kälhufvudet och fläskbiten. Nu kan ju Staten ej säga hvad hvar sak kostar för sig. Det vore väl bättre att Regeringen för Riksdagen anmälde Teknologiska institutets behof af detta anslag och att detta af Riksdagen fylldes.

En annan talare har yttrat att Banken ej skulle vara i behof af denna summa. Detta är visserligen för närvarande sannt, men Banken har sina fonder bundna på ett så besynnerligt sätt, — naturligtvis aldrig sämst den del, som ligger i allmänna diskontfonden — att, ehuru omständigheterna för närvarande äro trängande, den väl behöfver se sig före, helst två års bankovinst skall till Statsverket aflemnas. Härtill kommer det uppdrag Banken har på grund af 72 § Regeringsformen att uppehålla värdet på de der omtalade papperslapparne; och kan jag således för min del ej finna annat än att man har allt skäl att bifalla Utskottets förslag.

Friherre Raab, Adam: En föregående talare har uppmanat Kamraren att vara lika heroisk nu som förra riksdagen, eller, med

andra ord, att besluta en lika stor nedsättning af ifrågavarande kreditiv i år som förra riksdagen. Jag må bekänna, att jag icke kan vara så heroisk. Jag måste sätta mig emot denna nedsättning, och den Samumsvind, som kommit från vester och blåst såväl öfver våra hvitbetssockerfabriker som öfver våra näringar i allmänhet, tvingar mig dertill. Det må derföre förlåtas mig, om jag upptager till vederläggning något af hvad som blifvit yttradt för bifall till Utskottets förslag.

Den värde talaren bakom mig, hvilken tillstyrkt detta förslag, har sagt, att inga förändrade förhållanden tillkommit efter förra riksdagen. Jag må likväl anmärka en sak, som tillkommit, hvarom jag förskaffat mig underrättelse i Kommers-kollegium: Tillverkningsbeloppen, som blifvit anmälda till beläning, hafva nemligen sedan Riksdagen fattade sitt förra beslut, att å detta kreditiv indraga 250,000 R:dr, blifvit i betydlig mån minskade. Jag vill nu ej genomgå alla siffror i detta hänseende, ty jag skulle derigenom alltför mycket trötta Kammaren; jag vill endast nämna resultatet inom hvarje klass. Första klassen af låneberättigade hafva anmält en tillverkning för år 1868, som uppgår till 1,524,803 R:dr mindre än förra året; det vill säga hvad som anmälles för år 1868 såsom tillverkningsbelopp var grunden för lånerätten 1869. Andra klassens anmälda tillverkningsbelopp uppgår till 232,689 R:dr mindre än förra året och minskningen inom tredje klassen utgör 1,893,977 R:dr. Läger jag nu tillsammans alla dessa belopp, samt det belopp 138,711 R:dr, som utgör skillnaden emellan det större lånebelopp, hvartill förläggare i Eskilstuna anmälde sig 1867, och det belopp hvartill de anmälde sig förra året, så får jag 3,790,180 riksdalers mindre tillverkningsbelopp än föregående året. Manufaktursmidet har visserligen fordrat 49,292 R:dr större lån än det föregående året, men skillnaden gör detta oakadt 3,740,988 riksdaler. Jag vill således hafva anmärkt att förhållandet verkligen har förändrat sig till det sämre, det vill säga att produktionen är för närvarande mindre än året förut, och då, förra året, det utgjorde ett motiv till nedsättning, att tillverkningsbeloppet var högt, så måste vi väl nu, när tillverkningen sjunkit, icke ytterligare göra nedsättning, ty enligt mitt förmenande kan detta icke stödja näringarne.

Jag skall be att, emot samme talares anmärkning, att det vore orätt låta Bankens fonder utestå emot fyra procents ränta, få göra den anmärkning, att manufakturdiskonten, utöfver dessa procent, utgifver till Teknologiska Institutet 21,000 R:dr, och att räntan således i sjelfva verket uppgår till fulla 5 procent.

Man talar om att stora betänkligheter möta med afseende på de grunder, som nu följas vid utlåningen från denna diskont. Jag trodde verkligen detsamma, och vid minnet af den diskussion, som förra riksdagen fördes, var jag verkligen färdig att tro det man begätt en orättvisa vid uppgörande af de der omtalade klasserna. Men jag har underrättat mig om grunderna och kommit till erfarenhet, att det var ett klokt beslut, som uppställde dessa klasser. Jag ber Herrarne hafva tålmod att höra några ord derom; beslutet innefattas nemligen i en skrifvelse, som utfärdades, när näringarne underrättades om det lånetillfälle, som de genom detta kreditiv erhöilo. Man ville, att

lånebeloppet skulle beräknas efter det största förslaget, längsta tiden för tillverkningen och största svårigheten att finna afnämare. Det heter därför i denna skrivelse: "Sedan Kongl. Maj:t vid öfvervägande af Rikets Ständers förslag, att låneprocenten i manufaktur-diskontfonden borde i förhållande till manufakturernas olika art och behof af förlagsbiträde bestämmas, ansett otvifvelaktigt, att den fabriktion, som ända ifrån råämnets beredning, intilldess detsamma såsom färdig handelsvara vore afsättlig, måste undergå mångfaldiga viktiga operationer, erfordrade icke blott för uppförande af fabriks-hus, maskinerier och andra dyrbara inrättningar, utan äfven, i anseende till den längre tid, som åtginge innan varan blefve färdig, större förlag än sådana fabriker, hvilkas tillverkningar vore af den egen-skap, att de efter deras första enkla sammansättning och beräkning genast kunde begagnas och afyttras; så har Kongl. Maj:t etc." Här af finner man således skälet hvarföre klasserna blifvit indelade på sätt som skett, och detta är den rättvisaste grund man kan finna.

Man säger att ingen svårighet bör förefinnas för verkställande af denna indragning; men de lånebehöfvande få nog erfara svårigheten. Jag tillåter mig fästa uppmärksamhet på de lånebelopp, som för innevarande år äro tillagde särskilda näringar; lånerätten för mekaniska verkstäder utgör 434,082 R:dr, för klädesfabriker 650,693 R:dr, för bomullsspinnerier och väfverier 601,729 R:dr, för pappersbruk 180,111 R:dr, för porslinsbruk 77,623 R:dr, för sidenfabriker 36,638 R:dr, för läder- och saffianfabriker 90,276 R:dr, för glasbruk 87,745 R:dr, för oljeslagerier 69,774 R:dr, för pappersarbeten 21,356 R:dr, och dessutom äro till några särskilda näringar mindre belopp auslagna. Jag hemställer huruvida man kan tänka sig, att icke dessa nyttiga näringar skulle få en knäck, genom att beröfvas denna lånetillgång, och huru icke importen skulle komma att ökas, derest våra egna näringars tillverkning förminskades. Genom detta svar anser jag mig ock hafva bemött den uppgiften, att ingen tidpunkt skulle vara lämpligare för indragning, än den närvarande. Jag tillåter mig särskilt fästa uppmärksamhet derpå, att, oaktadt ullen på senare tider varit betydligt billigare än förr, hafva likväl af de, i vår, med rätta, störst ansedda fabriksstad Norrköping befintliga 7 fabriker, nemligen Drags bolag, Bergsbro bolag, Bergs bolag, Smedjeholmens samt Holmens, Norrköpings bomullsfabrik och Norrköpings korderoysfabrik vid 1868 års pröfningskomité, alla, med undantag af Drags bolag, sökt dels ned-sättning och dels befrielse från bevilling efter 2:dra Artikeln, derföre att de efter uppgift, som allmänt vitsordades, ej haft någon tillverkning i jämförelse med föregående åren. Jag nämnde, att Drags aktiebolag ej besvarade sig hos pröfningskomiteén, men detta bolag har derföre icke varit fritt från bekymmer, ty det har varit nödsakadt, då influtna medel icke förslagit till utgifternas betäckande, att anlita reservfonden. Jag må undra om, under sådana förhållanden, då alla näringarne befinna sig i en tryckt ställning, tidpunkten kan vara lämplig, att än ytterligare trycka dem genom att beröfva dem det stöd, som en förut befintlig lånetillgång lemnat.

En senare talare har erinrat om den lisa, som Utskottet lemnat genom att föreslå en förändring i 62 § af Bankoreglementet, hvar-

igenom bolag i allmänhet, med undantag af bankbolag, skulle kunna erhålla kreditiv. Ett gammalt ordspråk säger, att man risar med den ena handen och lisar med den andra, och den som säger sig hafva lisat, måste naturligtvis med detsamma erkänna, att han risat; men jag tror för min del, att den föreslagna lisan ej är af beskaffenhet att vi derföre böra emottaga det erbjudna riset. Jag finner det betänkligt att ingå på den bana, som oss här blifvit föreslagen, och jag skulle högeligen beklaga, om Riksdagen fattade ett sådant beslut.

Ser man närmare på detta Betänkande, så finner man, att Utskottet helt och hållet hänfört sig till motivet i Utskotts-betänkandet, rörande denna sak, för förra riksdagen; och det är således dem, som man har att rätta sig efter. Hvad säger då Utskottet i dessa motiver? Till en början säger det "att, ehuru manufakturdiskonten, under förflutna tider, då lånetillfällena voro inskränkta och fabriksväsendet hade mindre utsträckning, varit näringarne till väsendtlig nytta" etc. Således har Utskottet erkänt, att detta lånetillfälle varit af särdeles gagn för näringarne under en period när de ej voro så utvidgade som år 1868. När jag nu med autentika siffror visat Herrarne, att tillverkningen sjunkit med några millioner, så har väl det gamla förhållandet inträdt, och man måste således medgifva, att denna diskont är af särdeles nytta för näringarne, hvilka ej äro så blomstrande, som man förra året föreställde sig.

Jag har redan talat om klassindelningen och torde derföre icke behöfva besvara Kammaren med hvad Betänkandet derom innehåller.

Sedermera håller man sig dervid, att denna summa skulle vara alltför otillräcklig — ett skäl, som förekommer mig mer än besynnerligt. Af samma skäl skulle man då kunna säga att, då de hunglande Smäländingarne behöfva 5 å 6 millioner och man icke kan gifva dem mer än 5 å 600 tusen R:dr, det icke vore värdt att lemna dem någon hjälp alls, utan heldre låta dem svälta allesamman. Men mine Herrar, någon hjälp är väl bättre än ingen. Dessa tillverkare kunna få 8, 6 å 4 procent af tillverkningsvärdet i lån, och det är ju ändock något. Om jordbrukarne varit så lyckliga att kunna få lån, emot så låg ränta och en så lång tids omsättning, till 4 procent af egendomsvärdet så hade det allt varit bättre bestäldt med våra jordbrukare, men nog skulle det hafva varit hårdt att, om de hittills haft en sådan förmån, nu blifva af med den; och jag föreställer mig att förhållandet är detsamma med näringarne.

Vidare heter det i Betänkandet, att man ej kan reglementera så, att icke nya näringar kunna uppstå, hvilka kunde vara lika mycket i behof af låneunderstöd, som de näringar, hvilka förut varit berättigade till sådant understöd. Ja, detta är möjligt, men icke kan jag häruti finna något skäl att taga bort *hela* låneunderstödet.

Slutligen kommer Utskottet till ett kardinalskäl, hvarpå jag ber att få lägga synnerlig pligt. Utskottet säger nemligen, "att, då den svårighet, som i hvarje låneinrättning inom ett mycket vidsträckt område måste förefinnas för bedömande af lånesökandes soliditet och beskaffenheten af de säkerheter, som erbjudas, tilltoge i samma mån, som flera lånetillfällen uppstode, äfven denna omständighet borde ta-

gas i betraktande i fråga om manufakturdiskontens bibehållande för framtiden." Männe ej samma betänkligheter alltid kunna uppstå? Till och med i de stora privatbankerna kan man icke veta, om icke lånesökanden har lån i andra banker, utan att man derom gör sig underrättad, hvilken underrättelse manufakturdiskonten väl lär kunna erhålla lika lätt, som andra banker. Jag tror, med anledning af det meddelande vi fingo i Banko-Utskottets Betänkande N:o 13 vid förra riksdagen, att manufakturdiskonten skött sin rörelse så väl, att, under loppet af 10 år, förlusten i medeltal ej uppgått till mer än en tolftefels procent af utlåningsbeloppet, att man icke eger rätt att tillvita manufakturdiskonten, det den handhaft sina affärer med mindre omsorg än de enskilda bankerna, hvilka gjort betydligt större förluster, äfven der de varit styrda af de äldre största talanger.

Dessa äro de hufvudsakliga skäl. hvarpå Utskottet grundat sitt tillstyrkande, att hvarje år beröfva manufakturdiskonten 250,000 R:dr af det från Riksbanken beviljade kreditivet, då jag deremot anser denna åtgärd för en strypning, och således vara till stor skada. Jag kan derföre icke godkänna den föreslagna nedsättningen, utan yrkar på det varmaste afslag å detta Utskottets förslag; och jag vill särskilt lägga Herrarne på hjertat att, om Herrarne strypa näringarne, förloras derigenom vederhäftiga lånesökande och goda afnämare för importen.

Herr Ekman: För såvidt jag kunnat förstå, gick den siste tälarens anförande ut derpå att söka ådagalägga, att, emedan rörelsen är mera tryckt och tillverkningsbeloppet mindre nu än förut, så vore näringarne så mycket mera i behof af lånetillgångar. Jag får säga, att jag ej kan instämma i hans slutledning, ty, enligt min åsigt, är en mindre rörelse i behof af ett mindre låneunderstöd. Dessutom kan jag ej föreställa mig, att näringarne skulle vara hulpna med dessa 250,000 R:dr, lika litet som jag kan fatta, att den redan skedda indragningen vållat den tryckta ställningen inom landet. Samme tälare har, till stöd för sin egen åsigt, åberopat Banko-Utskottets Betänkande vid förra riksdagen, hvilket bland annat innehöll, att denna fond varit till väsendtlig nytta på en tid, då näringarne voro mindre utvecklade än nu; och jag tror att Banko-Utskottet icke saknat skäl till ett sådant yttrande. Så länge näringarne ännu lågo i linda var fördelen häraf mycket stor, ty fonden kunde då fylla de lånsökandes behof, men så utvecklade som näringarne nu äro, vågar jag bestämdt bestrida, att, äfven om tillverkningsbeloppet sättes ned med ett eller annat hundratusen R:dr, denna fond är af någon väsendtlig nytta, eller att de ifrågavarande 250,000 R:dr kunna vara af synnerlig vikt.

Det är ock sagdt, att, om Banken lemnar detta kreditiv 4 procent och manufakturdiskonten sedermera erlägger derutöfver 21,000 R:dr till Riksgälds-kontoret för Teknologiska institutet, så skulle räntan i sjelfva verket utgöra 5 procent. Jag har förut sagt, att det är fullkomligt i sin ordning, att Staten erlägger detta belopp till Teknologiska institutet, men det har icke tillkommit Banko-Utskottet att göra något förslag derom; det är väl manufakturdiskonten, som bör vidtaga åtgärder i detta hänseende.

Det är ock yttradt, att man genom minskning af detta kreditiv skulle stöta ifrån sig vederhäftiga lånekunder, men jag ber få fästa Herrarnes uppmärksamhet derpå, att det icke är meningen stöta fabrikanterne ifrån sig. Här är endast fråga om att bilda en särskild fond inom Banken, hvarifrån utlåningar skulle verkställas till näringarne, och hvarigenom lån, utan någon omväg och utan någon särskild förvaltning inom Kommers-kollegium, skulle kunna beredas närsidkare.

En annan talare har sagt, att Banken icke skulle hålla hvad den lofvat, i fall nedsättningen på kreditivet skulle redan vid början af nästkommande år vara till Banken återbetald, men jag ber få fästa hans uppmärksamhet derå, att detta kreditiv beviljas för hvarje år och att således stadgandet i nästföljande moment, angående tiden för kreditivets uppsägning, hvilket är lika med hvad det förra året antagna reglementet innehöll, icke kan anses i något hänseende lägga hinder i vägen för den ifrågavarande nedsättningen.

Jag vidhåller således mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Ekenman: En föregående ärad talare har förmenat, att att Banko-Utskottet, genom sitt ifrågavarande förslag, haft för afsigt att strypa näringarne; och som inom Banko-Utskottet min röst bidragit till förslaget, finner jag mig nödsakad i ämnet yttra några ord.

Om, genom föreslagna nedsättningen af kreditivet till manufakturdiskonten, jag ett ögonblick skulle kunnat föreställa mig, att denna nedsättning komme att verka menligt för industrien, så skulle Kammarens ledamöter icke förgäfves hafva sökt efter mitt namn bland reservanterne, ty beskyddandet på ett naturligt sätt af vår inhemska industri anser jag vara ett af Representationens förnämsta åligganden. Men kan väl detta skydd anses vara utfövdadt derigenom, att åt manufakturerna är anvisadt ett kreditiv, som endast genom en obefhöfelig och besvärlig omgång tillgodokommer dem. Det har icke varit Banko-Utskottets och för ingen del min mening, att genom successiv indragning af kreditivet beröfva manufakturerna den förmån af förslag, som dem kan genom detta kreditiv tillhandahållas. Indragningen kommer naturligtvis att öka Bankens för kreditivrörelse disponibla fond, hvadan således för industriidkare beredes tillfälle att direkte från Banken få sina lånebehof tillgodosedda. Någon tveksamhet hos mig att fortfarande beträda den väg, som i berörda hänseende sista Riksdagen inslagit, har destomindre kunnat uppstå, som det visat sig, att kreditivet, äfven efter den då skedda nedsättningen, varit större än Kommers-kollegium kunnat använda, ty i allmänhet har omkring en half million deraf inestätt och icke blifvit af Kollegium disponerad.

Ser jag åter frågan från Riksbankens ståndpunkt — och Banko-Utskottet får icke lemna åsido sin uppgift att företrädesvis iakttaga hvad för Banken är gagneligt — så nödgas jag uttrycka en annan åsigt, än här förut blifvit uttalad beträffande den vinst, Banken genom detta kreditiv skulle tillskyndas, och hvilken man beräknat till 5 procent på två millioner. Denna räntevinst skulle

erhållas på det sätt, att Kommers-kollegium utbetalar 21,000 R:dr el-något öfver 1 procent af hela beloppet till Teknologiska institutet samt erlägger 4 procent å återstoden. Hvad först angår anslaget till Teknologiska institutet, så är detta Statens och icke Riksbankens angelägenhet; och då Banken tillgodonjuter ränta endast å uttagna belopp samt dessa i rundt tal kunna beräknas till endast en och en half million, lärer räntan belöpa sig till endast 3 procent å det belopp, Kollegium haft att disponera och hvaraf, då ingenting fått i annan låneväg af Banken användas, en half million således varit undanryckt rörelsen.

Med åberopande i öfrigt af de skäl, andra talare före mig anført för bifall till förslaget, förenar jag mig med dem i yrkandet att proposition derå måtte framställas.

Herr Wallenberg: Detta ämne är icke nytt för Kammaren, men det förefaller mig i alla fall, som hade en och annan talare föreställt sig att Kammaren glömt hvad som blifvit sagdt i denna fråga flera gånger förut.

Här har blifvit yttradt i afseende å förlagslånen att näringarne skulle lida, i fall Kammarens beslut blefve i öfverensstämmelse med Utskottet. Jag ber då att få erinra att ingen framställning af Utskottet blifvit gjord, rörande inskränkning af förlagslånen. Fonden för sådana lån är upptagen i den så kallade kapitalstaten till ett belopp af 900,000 R:dr, och manufakturdiskontens egen fond till ett belopp af ungefär en och en halfmillion R:dr. Således ligga förlagslånen nästan inom hälften af den fond, som manufakturdiskonten fortfarande har att disponera.

Här finnes i staten en annan siffra, nemligen de 2,600,000 R:dr, som äro utlemnade såsom diskontlån, och denna summa kommer naturligtvis att något minskas i sammanhang med den ifrågasatta minskningen af kreditivet å Riksbanken, men jag kan icke föreställa mig, att någon på allvar vill medgifva Kommers-kollegium rätt och befogenhet att avsluta aftal med sina lånetagare, som skola binda en kreditivgifvare. På det sättet skulle t. ex. en bankinrättning, som avslutat aftal om kreditiv i utlandet, om detta kreditiv blefve uppsagdt, kunna helt enkelt svara: "Nej, jag har betydliga lån utestående hos mina kunder och kan icke tåla vid den uppsägningen, så ni får vänta".

Jag kan icke heller föreställa mig att det skulle kunna vara farligt för *näringarne*, om Riksdagen nu beslutade en sådan inskränkning, ty efter min mening kan utan olägenhet en minskning å diskontlånefonden ega rum och derom är ju nu frågan. En talare yttrade betänkligheter med afseende å tidpunkten för återbetalningen — den 31 December. När man har ett kreditiv för 1869 på två millioner R:dr och får ett för 1870 å 1,750,000 R:dr, så skall man allt ställa sig underligt, om man icke vid årets slut skall kunna inbetala en summa af 250,000 R:dr, hvilket belopp man ju lätt kan indraga genom att vid hvarje hel- och half-år successive minska lånen, i synnerhet om man får veta det så tidigt som nu och detta fingo vederbörande veta redan vid förra riksdagen, då det bestämdt uttalades att detta kreditiv skulle successivt minskas.

Här har vidare blifvit yttradt något om fabriksbolagen i Norr-
köping och om en "florshufva" som man ville kasta öfver dem, men
jag tror icke att deras ställning är så fasligt dålig som man velat ut-
måla densamma, utan att tvärtom deras kredit är ganska god och
att många göra goda affärer. I alla hänseenden hafva de allt skäl
att icke vara särdeles belätne med sådana allegorier som nämnda,
ehuru det är naturligt att bland mängden alltid några skola finnas,
för hvilka affärerna gå illa.

Beträffande hvad som blifvit yttradt rörande de 21,000 R:dr.
hvilka ärligen utgå från manufakturdiskonten till Riksgälds-kontoret,
ber jag få nämna, att derom alldeles icke står taladt i Bankoregle-
mentet såsom ett vilkor för det kreditiv som manufakturdiskonten i
Riksbanken åtnjuter, utan de kallas endast "ersättning" för det å
Riksstaten numera öfverflyttade, tillförene af berörda fonds vinstmed-
del omedelbart bestridda anslag till Teknologiska institutet — dessa
vinstmedel må nu hafva uppkommit å kreditivet eller genom rän-
torna å egna fonder eller hvarifrån som helst. Detta är således en
alldeles egen af kreditivet oberoende sak. Skulle man således finna
att manufakturdiskonten icke skulle uthärda att betala dessa 21,000
R:dr, så är anledning att derom väcka motion och ärendet kan då
tagas i betraktande. Af inflytande i denna fråga äro dessa 21,000
R:dr emellertid icke.

Man har talat om "åderlåtning" och att här vore frågan om att
beröfva näringsarne ett mäktigt stöd. Det är en förebråelse som jag
icke kan taga åt mig, ty jag vill icke taga bort stödet från någon
utan tvärtom stödja der jag finner skäl och jag medger gerna att när-
ringarne behöfva stödjas. Men det är ju icke frågan om att undan-
draga dem detta stöd. Här är ju endast frågan om att minska ma-
nufakturdiskontens lånefond och öka Riksbankens. För min del kan
jag nemligen icke inse det berättigade i sådana anspråk som då man
säger: "jag vill icke allenast låna, utan jag vill ock ega rätt att låna
på det eller det stället." Det är besynnerliga rättigheter som man
vill på detta sätt tillägga långifvare. Här har många gånger blifvit
yttradt, att manufakturdiskonten vore så nödvändig och oundgänglig.
Ja, men huru står det tillsammans med det beslut, som 1867 års Riks-
dag fattade, att ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse om indrag-
ning af hela Kommers-kollegium. Jag får upprigtigt bekänna, att jag
icke deltog i voteringen i denna fråga eller var med om saken, der-
före att jag ansåg och fortfarande anser Kommers-kollegium vara en
ganska nyttig institution och kunna utöfva ganska viktiga funktioner,
men jag fattar icke nyttan af att detta embetsverk befattar sig med
låneaffärer, ty ett civilt kollegium går på sidan om sin bestämmelse
om den idkar en lånerörelse, och derföre anser jag vara nödigt att
förenkla Kommers-kollegii arbeten, genom att först taga bort den der
diskontlåneinrättningen. Jag tror således icke, att Kammaren kan
undgå att antaga Utskottets förslag, ty det skulle onekligen se kuriöst
ut, om, sedan Riksdagen i underdänig skrifvelse begärt sagde em-
betsverks indragning och sedan Kongl. Maj:t antagit en president på
upsägning, hvilket väl torde visa att Regeringen vill göra något i
frågan, man icke vill underlätta saken genom att så mycket som möj-

ligt inskränka Kollegii verksamhet. Det vore onekligen höjden af in-konsequens hos denna Kammare, som företrädesvis bör vara konsekvent, att vid sådant förhållande afslå Utskottets förslag, helst man här åtminstone icke kan påstå annat än att denna fond, om man än delvis vill taga den från manufakturdiskonten och öfverflytta den på Riksbanken, i allt fall, ehuru i annan form. kommer den allmänna rörelsen till godo.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den andre talaren i ordningen förklarade uti ett sednare yttrande, att uti bankoreglementet kvarstode sedan äldre tiden den föreskriften, att Banken, i fall dess rörelse så kräfde, egde rätt att nio månader efter uppsägningen indraga kreditivet, men att denna stipulation icke lade hinder i vägen för att med början af nästa år indraga en del af detta kreditiv. För min del har jag svårt att fatta det logiska sammanhanget i ett resonnement, som går derpå ut, att, i händelse Bankens säkerhet och bestånd fordrade indragning af kreditivet, skulle sådant icke få ske förrän 9 månader efter uppsägning, men då Banken nu har penningar i öfverflöd, som den ej kan använda, så behövas ej dessa nio månader, utan man kan nu blott *sju* månader förut besluta återbetalningen af en del utaf kreditivet. Det är visserligen sannt att kreditivet beviljas endast för ett år, då Riksdagen numera hvarje år sammanträder, men man önskade väl finna den konsekvens hos en institution sådan som Riksdagen, att man kunde lita på den grund hvilken Riksdagen själf bestämt för sina operationer.

En annan talare fann skäl för indragningen deruti, att kreditivet icke till hela sitt belopp blifvit uttaget utan att endast omkring 1½ million R:dr af detsamma skulle vara disponerade, hvarföre Banken skulle gå miste om alla afkastning på den outtagna delen af kreditivet. Det förvånar mig verkligen att en person, som gjort till sin hufvudsakliga uppgift att väl förstå bankaffärer, kan komma fram med ett slikt påstående, att ett så stort belopp skulle vara reserveradt för detta kreditivs räkning. På det sättet sköter icke Riksbankens fullmäktige sina angelägenheter, ty der lägges ej af hela kreditivsumman för hvar och en kreditivtagare.

Redan vid sista riksdagen, säger man, skulle hafva gifvits en vink åt låntagare att en fortsatt minskning af kreditivet skulle ega rum. Det är väl möjligt, men de fingo redan förut en sådan vink, år 1858, om jag ej minns orätt, då det sades att den vinken skulle följas af flera, och att hela kreditivet skulle försvinna, men det blef icke någonting utaf på hela 10 år. Det skall måhända gå så nu också. Denna gång har manufakturdiskonten sällskap i en ganska mäktig institution, som omhuldas af ett intresse mäktigt i landet och vid riksdagen — jag menar Jernkontoret, hvars kreditiv man äfven föreslagit att minska. Det är alltför väl möjligt att detta sällskap hjälper manufakturdiskonten denna gång. Vi få väl se.

Man har äfven sagt att man, genom att bifalla ifrågavarande förslag, skulle underlätta Kommers-kollegii indragning, men jag ser icke någon omöjlighet för Kongl. Maj:t att, äfven om Kommers-

kollegium i sin närvarande form skulle upphöra, förfoga öfver de dermed förenade fonder och denna lånerörelse på samma sätt, som rörande öfriga under allmänna verk stående fonder blifvit af Riksdagen genom underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t föreslaget. Deraf att Kommers-kollegium indrages, följer väl icke att dessa fonder skulle försvinna. Jag ser således i en sådan åtgärd ingenting, som gör nödvändig eller förutsätter en sådan operation, som här är i fråga, hvarföre jag vidhåller mitt yrkande om afslag å denna punkt.

Herr Reuterswärd: En värd talare började nyss sitt anförande med att säga, att åtskilliga tyckas hafva glömt hvad i denna fråga förut blifvit yttradt. För min del tror jag att Kammarens ledamöter ganska väl minnas dessa yttranden och att flertalet af oss äfven har i friskt minne de af samme talare, vid föregående riksdagar, ända långt tillbaka under ståndsriksdagarne, med sällspord ihärdighet under form af motioner gjorda försök att tillintetgöra manufakturdiskonten. Detta har slutligen i viss mån vid föregående riksdag lyckats den värde motionären, då Riksdagen beslöt att med 250,000 R:dr nedsätta det kreditiv manufakturdiskonten åtnjuter i Riksbanken. Detta kreditiv, såsom redan blifvit nämnt, underlättar obestriddligen i hög grad våra näringar, och då dertill kommer, att Riksbanken, som för detsamma åtnjuter ränta och eger fullgod säkerhet, icke derpå gör någon förlust, kan jag för min del icke finna, hvarföre man med sådan begärlighet vill å detta kreditiv för att, som man säger, använda detsamma för Bankens egna ändamål. Bankens ändamål är väl att låna ut penningar emot fullgod säkerhet och jag vågar påstå att Banken med all omsorg icke kan förskaffa sig bättre säkerhet än som finnes i de hypothek, som manufakturdiskonten för detta kreditiv lemnar såsom säkerhet. Jag kan deri således icke finna något skäl hvarföre detta kreditiv är från år skall minskas.

En värd talare har såsom motiv för bifall till Utskottets förslag anført att manufakturdiskonten icke vidare vore någon populär låneanstalt. Ja, mine Herrar, deri ligger sjelfva saken! Populära låneanstalter äro numera endast de enskilda bankerna, men det sätt hvarpå *de* gagna industrien i allmänhet, är väl icke att jemföra med det gagn som manufakturdiskonten gör de industrigrenar, som derur få lån. Det kan icke vara med industriens sanna fördel öfverensstämmande att dess idkare bittida och sent springa i enskilda bankerna och hvar 3:dje eller 4:de månad nödgas omsätta sina förlagslån, ty industriidkaren måste, för att kunna sköta sig med trygghet, hafva någon säkerhet för att under en längre tid få behålla så beskaffade lån.

Dessa populära låneanstalter — de enskilda bankerna — hafva emellertid vid denna riksdag fått, som man säger, "en vän i viken", då Herr Wijk inom Andra Kammaren väckt en motion, som afser icke allenast att minska manufakturdiskontens kreditiv utan i full konsekvens dermed att också minska Jernkontorets kreditiv. Det är verkligen ganska eget, att, då under sådana konjunkturer, som nu äro rådande, man hör och instämmer uti den allmänna klagan om jordbrukets och industriens i allmänhet dåliga ställning, man inom denna

Kammare, så snart fråga blir om hjälp och understöd till industriens höjande, icke synes hafva några sympatier för den saken.

En föregående talare påpekade det oegentliga deruti att ett civilt embetsverk befattade sig med lånerörelse. Det är visserligen santt att Kommers-kollegium är ett civilt verk och att dess underafdelning, manufakturdiskonten, endast skötas af civila personer, men det är det egna förhållandet med dessa civile personer, att de skött denna lånerörelse på ett lyckligare sätt och med ett bättre resultat än någon enskild bankstyrelse hittills gjort, ty, såsom en talare redan påpekat, blef vid föregående riksdag upplyst, att beloppet af den förlust, som manufakturdiskonten under loppet af de 10 sednare åren gjort, besteg sig endast till en tolftefels procent. Dessutom måtte det väl icke vara något fel att civila tjänstemän sköta en lånerörelse, då, såsom vi veta litet hvar, ju många af de enskilda bankerna i sin tjänst använda civile tjänstemän; och med det förtroende som jag besitter till våra civile tjänstemäns punktlighet, redbarhet och kunskapsrikhet, kan jag visst icke beklaga ett sådant förhållande, i synnerhet som väl punktlighet och redbarhet äro egenskaper de der icke äro ur vägen vid en lånerörelsens skötande. Ett sådant motiv för att strypa manufakturdiskonten kan jag således icke godkänna,

Ett annat skäl har blifvit anfördt, nemligen att det ligger en oegentlighet deri, att denna lånerörelse icke omfattar alla industrigrenar inom landet. Detta är visserligen beklagligt och önskvärdt vore om våra öfriga industrigrenar kunde få sin penningörelse ordnad på ett fördelaktigare sätt än nu är fallet, men, derföre att man icke kan lyckliggöra alla, bör man väl icke missunna de några, som kunna komma i åtnjutande af en förmån, att deraf fortfarande hemta gagn.

Utskottet omnämner äfven Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister och säger, att de dem tillförsäkrade särskilda förmåner icke för närvarande kunna återtagas. Då efter min mening manufakturdiskonten icke kommer att upphöra, derföre att man minskar kreditivet år från år och då Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister äro tillförsäkrade rättighet att från manufakturdiskonten erhålla lån till ett visst belopp, så kan jag icke finna annat än att, så länge denna deras förmån och rätt kvarstår, skyldigheten också kvarstår att bispringa dem med lån, men hvarifrån skola dessa tagas? Man svarar, jag vet det, från den behållna fonden, som alltid kommer att finnas kvar. Men följderna blir då, att en viss klass får hela fördelen af denna fond på de andras bekostnad.

Det gläder mig att inom Utskottet åtminstone hafva funnit en målsman för industrien, Herr Mannerskantz, som reserverat sig emot denna punkt i Utskottets förslag och uti hvars reservation jag instämmer. Om, såsom en värd talare yttrade, meningen vore att skyndsamt indraga Kommers-kollegium, underlättas icke detta genom att göra kreditivet till manufakturdiskonten några hundratusen R:dr mindre, ty jag föreställer mig, att, i händelse detta embetsverk indrages, manufakturdiskontens egna fonder alltid måste ställas under förvaltning af ett annat embetsverk, som då äfven kan sköta den öfriga lånerörelse, som nu bedrifves af Kommers-kollegium.

För min del anhåller jag således att Första Kammaren ville i så måtto bifalla 1:sta punkten att summan förändras från 1,750,000 R:dr till 2,000,000 R:dr.

Friherre Raab: Jag anser denna fråga vara af den stora vikt för vår industri, att jag icke gör mig samvete af att än en gång för några minuter upptaga Kammarens tid.

En talare har sagt att man vid sistlidet års riksdag slog in på den vägen att denna fond skulle successivt indragas. Jag ber emellertid få erinra att ifrågavarande beslut ingalunda afsåg att fonden borde, oafsedt näringarnes tillstånd, årligen minskas utan endast att densamma borde, då så ske kunde, successive indragas. En sådan indragning kan ju verkställas genom fondens minskande hvart tredje eller hvart fjärde år, men att envist fullfölja en naken princip, hvarje år göra nya indragningar, ehuru våra näringar, såsom med siffror är visadt, befinna sig i ett tynande tillstånd, detta tror jag verkligen icke skulle vittna om någon synnerlig statsmannavishet.

Då en talare anmärkte att Banken icke egentligen haft mera än tre procent eller så omkring å de på kreditivet uttagna beloppen, så glömde han att Banken likväl är en landets egendom och att om densamma vinner 20,000 R:dr mindre men manufakturdiskonten å andra sidan derigenom blifver i stånd att använda samma belopp till betäckande af utgifter, som eljest skulle drabba Statsverket, så kan detta vara temligen likgiltigt.

Med afseende å Herr Wallenbergs anmärkning att lånefonden skulle vara för behofvet tillräcklig, äfven om densamma minskades med det nu ifrågasatta beloppet, ber jag få erinra att, om man afdrager såväl den för förlagslånen afsedda summa som det belopp, hvilket är tillförsäkradt Eskilstuna industriidkare — och deras lånerätt vill man ju icke minska — så skulle, derest den nu föreslagna indragningen verkställles, till utlåning åt öfrige industriidkare återstå endast 280,000 R:dr. Jag kan ej föreställa mig att den hedervärda representanten skulle vilja genomdrifva en så obarmhertig stryppningsåtgärd.

Herr Wallenberg yttrade vidare att indragningen icke borde försätta manufakturdiskonten i några opåräknade svårigheter, ty man kunde redan af beslutet vid sista riksdagen finna, att en sådan indragning nu skulle komma att ske. Hvem visste förlidet år att Herr Wallenberg skulle äfven vid denna riksdag komma att utöfva samma inflytande på besluten? Man kunde ju åtminstone hoppas, att detta icke skulle blifva förhållandet.

Herr Wallenberg har sagt att jag dragit en florshufva öfver Norrköping. I så fall var den åtminstone mycket genomskinlig, ty jag yttrade ganska tydligt hvad jag visste, eller att detta samhälles industriidkare, till följd af de rådande dåliga konjunkturerna, hafva svårt att få sälja sina produkter och detta kan man säga, utan att på något sätt vilja förstöra deras kredit.

Herr Wallenberg yttrade vidare att det nu endast vore fråga om en öfverflyttning af lånerörelsen från *Kommers-kollegium* till

Riksbanken. Ja, så lydde motionen vid förra riksdagen, men den då föreslagna öfverflyttningen blef emellertid förvandlad till indragning och en indragning är det i sjelfva verket som man äfven nu afser.

Slutligen anmärkte Herr Wallenberg, att 1867 års Riksdag beslöt Kommers-kollegii indragning och att det derfore vore inkonseqvent att icke också vilja indraga detta verks lånefonder. Men fonderna behöfva väl icke indragas, äfven om sjelfva embetsverket indrages. Hvad Kommers-kollegium beträffar, så vill jag ej för närvarande yttra mig om dess fortärande behöfighet. Jag tror att detta Kollegium gjort mycket godt och kan göra så ännu. Emellertid är det för närvarande endast lånefonden, som frågan gäller, och skulle Kommers-kollegium indragas, kan man väl alltid finna någon utväg att få denna lånerörelse handhafd af en annan myndighet.

Jag får sålunda på det varmaste förorda kreditivets bibehållande vid sitt nuvarande belopp, och då ej blott manufakturdiskonten, utan äfven Jernkontoret här äro föremål för ett likartadt angrepp, hoppas jag, att de båda viktiga intressen, som deraf beröras, kunna förenade hålla stånd mot handelsintresset och således genomdrifva ett lyckligt beslut i denna fråga.

Herr Ekman: En föregående ärad talare har såsom skäl hvarfore indragningen icke borde ske, anført att Eskilstuna fristads fabrikanter skulle hafva rätt att till visst belopp erhålla förlagslån från manufakturdiskonten. Om jag ej misstager mig är detta belopp omkring 300- å 350,000 R:dr, och den successiva indragningen af lånefonden skall sålunda kunna fortgå i ganska många år innan densamma behöfver inverka på ifrågavarande fabrikanter lånerätt. För öfrigt är denna rätt dem tillförsäkrad, icke af statsmagtarna, utan af manufakturdiskonten, som, oberoende af det nu ifrågavarande kreditivet, kan för sin utlåningsrörelse disponera andra tillgångar till ett sammanräknadt belopp af 1,500,000 å 1,600,000 R:dr.

Man har vidare talat om att det för manufakturdiskonten skulle blifva svårt att under årets lopp kunna indraga de nu ifrågasatte 250,000 Riksdalerna. Jag hemställer likväl om det är tänkbart att några svårigheter kunna i detta hänseende uppstå. Det återstår ännu sju månader af det löpande året och under denna tid förfalla naturligtvis ett stort antal af de från manufakturdiskonten utlemnade lånen, hvartill kommer att en del af lånefonden ännu ligger obegagnad. För öfrigt har kreditivet af Riksdagen blifvit beviljadt endast för år 1869 och jag kan sålunda för min del icke finna att Riksdagen kan vara skyldig att låta detsamma kvarstå för längre tid, än som blifvit bestämd.

En annan talare har påpekat att Riksdagen genom att besluta indragningen skulle svika sitt en gång gifna löfte, enär 44 § af Bankoreglementet innehåller bestämmelse om 9 månaders uppsägningstid för detta kreditiv. Han skulle hafva rätt om det gällde att i år minska kreditivet, men då minskningen skall inträda först med nästa års början och kreditivet blifvit beviljadt endast för det nu

löpande året, så kan jag icke finna att den föreslagna åtgärden skulle i någon mån stå i strid mot nyssberörda stadgande.

Herr Ekenman: Jag finner mig nödsakad att ännu en gång taga Kammarens tålmod i anspråk. En föregående ärad talare har nemligen förmenat att jag skulle hafva yttrat, att i Riksbanken skulle varit reserverade två millioner af det manufakturdiskonten beviljade kreditiv. Hade jag velat uttrycka en sådan mening, så hade jag sannolikt dervid begagnat mig af andra ordalag, eftersom hela det ifrågavarande kreditivet uppgår till endast två millioner, men jag har ej sagt att två millioner, utan endast att omkring en half million blifvit å kreditivet reserverad.

Då jag har ordet, ber jag få tillägga, att, om kreditivet nu minskas med 250,000 R:dr, så kommer detta belopp att öfverflyttas till Riksbankens reservfond och derigenom ökas naturligtvis Bankens förmåga att betjena industrien med förlagskapital, antingen i form af kreditiv, eller i form af handels- och näringslån. Utlemnas medlen i form af kreditiv, så antager jag att kreditiv på 12 månader skola för industriidkaren vara gagneligare, än diskontlån på 9 månader. Sålunda tror jag icke att frågan är af den ömtåliga beskaffenhet, som man här velat låta påskina, eller att Kammarerna behöfver synnerligen tveka att godkänna Utskottets förslag.

Herr Nordström: Det beslut, man kan komma att fatta i denna fråga, anser jag blifva mera betydelsefullt än mängen måhända föreställer sig. Detta beslut kommer nemligen att utöfva både en moralisk och en finansiell effekt. Den moraliska effekten består deruti, att, om vi nu fortgå på den redan beträdda vägen att qvotvis minska det åt manufakturdiskonten medgifna kreditiv, så kunna de personer, som nedlagt kapital i landets produktiva näringar och som anse sig behöfva anlita de förlagstillgångar, nämnda fond och kreditiv hittills hållit dem tillhanda, möjligen fatta den föreställning att Riksdagen föga bekymrar sig om deras angelägenheter. Den finansiella effekten åter blir icke någon annan, än att Riksbankens vinstkonto måhända kommer att ökas med några tusen R:dr. Dessa äro de nakna fakta hvarom vi tvista.

Jag har sökt att med största uppmärksamhet följa diskussionen, men jag har hittills icke hört något skäl anföras, som kunde bevisa nödvändigheten att rubba dessa ömtåliga förhållanden genom att minska kreditivet. Jag har visserligen hört en talare framhålla inkomplexens af att vilja bibehålla manufakturdiskontens lånefonder sedan man en gång förklarar sig vilja indraga Kommers-kollegium. För min del finner jag emellertid i sistnämnda omständighet ingenting, som konsequent förbinder till lånefondernas eller kreditivets minskande. Man kan nemligen, ehuru man indrager Kommers-kollegium, öfverflytta manufakturdiskontens rörelse till något annat embetsverk. Vidare bör man ihågkomma att kreditivet icke omedelbart är någon lånefond, utan endast ett medel med hvars tillhjälp

manufakturdiskonten

manufakturdiskonten blir i stånd att tidigare och i större massa, än som eljest kunde ske, gå producenternas låneansökningar till mötes.

Man har sagt att våra fabrikers tillverkningsvärde minskats och man har anfört denna omständighet såsom ett skäl för den nu ifrågasatta indragningen. För min del tror jag, att den inträffade minskningen i tillverkningsvärdet bäst bevisar de inhemska manufakturernas tryckta ställning, föranledd närmast af minskad afsättning, hvar till åter minskad konsumtionsförmåga på andra håll kan sägas vara närmaste orsaken. Vore det väl under sådana förhållanden klokt att ytterligare förvärva denna ställning genom att minska möjligheten af förlagslåns erhållande? Bättre synes mig då att för minskningens verkställande afvakta en kommande tid, då handelskonjunkturens vindar kunna blifva gynnsammare och följaktligen näringarnes behof af understöd mindre.

Om man betraktar endast den finansiella sidan af frågan, så kan det visserligen sägas att den till indragning föreslagna summan, 250,000 R:dr, i och för sig icke väger så synnerligt mycket; men då möjligheten att till visst belopp erhålla lån från manufakturdiskonten ingått i kalkylerna vid åtskilliga fabrikers anläggning, så är det ej likgiltigt, om man genom lånetillgångarnes minskande rubbar de grunder, hvarpå sålunda blifvit bygd.

Slutligen har man förklarat att de lån, som utlemnas från manufakturdiskonten, skulle vara orättvisa lån. Jag måste erkänna att jag ej förstår hvad skilnaden skall vara mellan rättvisa och orättvisa lån, då lånen utlemnas åt producenter, som derigenom sättas i säkrare tillfälle att upprätthålla sina näringar och att på samma gång äfven skaffa arbete, det vill säga bröd åt de många, som äro hänvisade att lefva på sina händers verk. På grund af den solidaritet, som råder emellan samhällets alla ekonomiska intressen, får sistnämnda omständighet härvid icke förbises, och för min del finner jag redan deri en tillräcklig anledning att motsätta mig förslaget om indragningen.

En talare har yttrat, att Riksdagen bör handla konsekvent och att, sedan man en gång beslutat kreditivets successiva indragning, man icke nu borde afvika från detta beslut. Om ett någon gång fattadt beslut i något ärende derefter skulle befinnas vara mindre välbetänkt, kan ingen klok konsekvens fordra dess blinda verkställande, och hvad ifrågavarande sak angår, kan jag icke finna att det i någon mån kunde anses vara inkonsekvent, att för den sålunda beslutade indragningens fullföljande afbida en lämpligare tid; ty då det torde vara temligen allmänt erkänt att våra näringar i närvarande stund i brist på frisk afsättning befinna sig i tryckt ställning, så måste det framför allt vara Riksdagens pligt att se till, att deras vilkor ej ännu mera försämras och att sålunda ej denna källa till landets välmåga må utsina. Gällde det att efter stora allmänna grundsatser omreglera landets finansväsende, så kunde man visserligen ega skäl att äfven i nu förevarande hänseende inslä en annan väg, än den, som hittills följts; men derom kan nu icke blifva fråga.

På grund af alla de skäl jag nu anfört och hvilka jag tror väl

kunna upphäfvä de från motsidan framhållna, finner jag mig uppfordrad att rösta för kreditivets bibehållande vid dess nuvarande belopp.

Friherre von Schwerin: Den siste talaren har med sin vanliga klarhet sökt utveckla de åsikter han hyser rörande den fråga, som nu är föremål för vår behandling, men jag måste erkänna att jag åtminstone i ett afseende ej riktigt förstod hans tankegång. Han yttrade nemligen att kreditivets minskande skulle medföra den moraliska effekt, att industriidkarne skulle deraf hemta anledning att tro, att Riksdagen vore föga mån om industriens förkofran. Jag kan ej föreställa mig att den nu föreslagna åtgärden skulle kunna hafva en sådan verkan, ty denna åtgärd afser ju icke någon minskning i det hela af de lanetillfällena, som stå näringarne till buds. Här är endast fråga om att å ena sidan minska Kommers-kollegii kreditiv för att å andra sidan kunna öka Riksbankens förmåga att fylla näringarnes behof af kapital, och det är temligen påtagligt att samma belopp, som af Kommers-kollegium nu utlemnas i form af stående lån, kan, om det af Riksbanken utlemnas såsom kreditiv, bereda åt näringarne ett jemförelsevis vida större gagn, eftersom penningarne i sednare fallet blifva mera rörliga och sålunda kunna tjenstgöra på ett mångfaldigt vidsträckt område. Af detta skäl och på grund af hvad redan förut blifvit anfördt, får jag för min del fortfarande yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag vill endast yttra några få ord till bemötande af ett par föregående talares anmärkningar. Den ene af dessa talare förmenade att det skulle ligga i de enskilda bankernes intresse att manufaktur-diskontens kreditiv blir förminskadt. Jag kan likväl icke förstå huru de enskilda bankerna skulle kunna hafva någon fördel af att det nu ifrågavarande beloppet öfverflyttas från Kommers-kollegium till Riksbanken, eftersom begge dessa verk äro Statens. En annan talare yttrade att kreditivets minskning skulle nedsätta näringsidkarens förmåga att skaffa bröd åt de fattiga arbetarne. Detta sednare påstående tror jag verkligen ej har något skäl för sig, lika litet som påståendet att den ifrågasatta åtgärden skulle vittna om afvoghet mot industrien. Jag är öfvertygad att äfven de personer, som förra riksdagen tillstyrkte indragningen, varmt nitälskade för den inhemska industriens förkofran och att de ej skulle velat deltaga i något beslut som kunde lända till men för densamma.

Herr Schartau: För min del tror jag visserligen att manufakturdiskonten icke behöfver blifva afbruten i sin verksamhet, äfven om dess kreditiv i Riksbanken minskas med det nu föreslagna beloppet; men det är naturligt att det för näringsidkarne skulle vara smärtsamt att se att industriens intresse af Riksdagen omfattades med likgiltighet och ur sådan synpunkt anser jag att man ej bör vidtaga en sådan åtgärd utan att densamma påkallas af särdeles viktiga skäl. Några sådana skäl torde dock i närvarande fall icke vara för handen. Visserligen är det sannt att Riksbanken, genom att lemna detta

kreditiv på billiga villkor, går miste om en vinst på några tusen riksdaler årligen; men denna omständighet synes mig jemförelsevis vara af så ringa vikt, att densamma ej bör tagas i betraktande då det gäller afgörandet af en fråga, som i andra afseenden är af så vigtig och ömtålig beskaffenhet, som den nu förevarande. Jag kan derföre ej med min röst biträda Utskottets förslag, utan anhåller att kreditivet måtte få förblifva oförminskadt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten oförändrad och dels af Grefve Manderström bifall till densamma med den förändring, att det ifrågasvarande kreditivets belopp förhöjdes till 2,000,000 R:dr; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på punktens antagande med ofvansagde förändring, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Banko-Utskottets Betänkande N:o 12, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den förändring, att summan 1,750,000 R:dr förhöjes till 2,000,000 R:dr.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 47.

2:dra punkten.

Herr Troilius: Då jag vid denna punkt vill påyrka en förändring i Utskottets förslag i samma syftning som den förändring Kammarkens beslutat i afseende å kreditivet till manufakturdiskonten, eller att Jernkontorets kreditiv måtte fortfarande bibehållas vid det belopp, hvartill det alltsedan 1818 varit bestämdt, tager jag mig friheten återkalla i minnet de ord, med hvilka Grefve Manderström inledde diskussionen öfver den föregående punkten. Han yttrade nemligen, att våra näringar icke befinna sig vid helsa utan i ett tynande tillstånd. Denna sats kan framför allt tillämpas på jernhandteringen, och då torde tiden ej vara lämplig att på ett eller annat sätt förminska lifskrafterna för denna näring, som har att kämpa en hård strid med ut-

ländska konkurrenter, hvilka drifva sin rörelse i större skala och med billigare råämnen. Utskottet har med anledning af Herr Wijks motion nu tillstyrkt, att Jernkontorets kreditiv måtte nedsättas med 150,000 R:dr och till stöd därför anført åtskilliga skäl, hvilka man likväl icke kan tillerkänna en särdeles stor bevisningskraft. Räntevinsten å kreditivet skall användas till rön och försök i jernhandteringen. Denna räntevinst är numera, sedan Banken år 1866 höjde räntan, ganska ringa, och fäster man afseende vid de betydliga bidrag, som Jernkontoret och brukssocieteten lemna åt åtskilliga inrättningar, hvilkas underhåll med rätta borde åligga Staten, så kan man väl ej anse att den ringa ersättning, som Staten härför lemnar genom detta kreditiv, är för stor. Bruksocieteten bidrager till bergsinstitutet med 15,000 R:dr årligen och underhåller dessutom sjelf helt och hållet två andra undervisningsverk, hvaremot i och för jordbruket och de tekniska näringarne Staten ensam bekostar skolor och dylikt. Likaledes har brukssocieteten lemnat rikliga anslag för införande i landet af nya stålberedningssätt; med ett ord, bergshandterings idkare hafva genom egna uppoffringar besparat Staten en mängd eljest nödvändiga utgifter för bergsnäringen, och då vore det väl ej mer än billigt, om åtminstone någon ersättning lemnades denna viktiga näring, på samma gång som man beslutar indragning af en fördel som densamma i 50 år åtnjutit. Utskottet har anmärkt, att en ganska stor del af kreditivet tidtals varit obegagnad. Andå till senare hälften af förra året hörde man klagas öfver att kreditivet ständigt var tomt och att aldrig några omsättningar skedde, men då inträffade verkligen i följd af den rikliga penningetillgången att en del ej begagnades, men nu äro $\frac{2}{3}$ delar af hela beloppet utlånade, och återstoden kommer troligen att i dessa dagar utgå. Den Svenska jernindustrien är, såsom en af reservanterna mot Utskottets förslag, Herr Mannerskantz, yttrat, Riksbankens äldsta och trognaste bundsförvandt, och denna industri har, genom den exportrörelse den bedrifver, tillskyndat Banken ganska betydliga fördelar. Det är då obilligt att under närvarande förhållanden vilja minska det understöd, industrien af Banken erhållit, och jag tillåter mig därför yrka, att kreditivet måtte bibehållas vid dess nuvarande belopp 900,000 R:dr

Friherre von Schwerin: Då ungefär samma skäl kunna anföras för Utskottets förslag i denna punkt som i den nästföregående, och då resultatet af den nyss verkställda omröstningen icke just uppmuntrar till att åter upprepa dem, inskränker jag mig till att helt enkelt yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman, Johan Jakob: Efter den votering, som nyss försiggått, kan man med temlig visshet förutsäga Kammarens beslut i föreliggande fråga, men då Andra Kammaren kommit till annat resultat, och frågan således blir föremål för gemensam votering, kan man väl ej taga för alldeles gifvet att Första Kammarens beslut blir Riksdagens. För min del kan jag ej finna annat än att alldeles samma skäl tala för Utskottets förslag i denna punkt, som i den nästföregående, och när jag då förordade bifall, gör jag det äfven nu

Man har anfört att räntevinsten på kreditivet användes till rön och försök i bergshandteringen. Detta är en sanning, men dessa rön och försök äro endast för bergshandterings egen skull, och det är således samma förhållande här, som vid manufakturdiskontens kreditiv, att understödet afser ändamål, som ega gemenskap med näringsens egen fromma. I detta afseende får jag fästa uppmärksamheten å hvad Utskottet säger i motiveringen, eller: "om penningebidrag skall af Staten till någon näringsgren försträckas, sker sådant lämpligast genom direkt anslag och icke, såsom i förevarande fall, på en omväg". För öfrigt tror jag ej att Jernkontorets ställning är sådan, att det bör ifrågasätta vidare åtnjutande af detta understöd. En institution med ett kapital af 4 millioner bör verkligen ej göra anspråk på en så lumpen fördel, som denna räntevinst. Af statsrevisorernas berättelse inhemtas, att vid slutet af förra året endast 307,000 R:dr voro uttagna å kreditivet; således återstodo då oanvända 593,000 R:dr eller nära $\frac{2}{3}$ af hela beloppet. Enligt bankofullmäktiges uppgift voro visserligen vid början af riksdagen 503,000 R:dr disponerade, men i allt fall kvarstodo omkring 400,000 R:dr, och när räntevinsten numera endast utgör 1 procent, blir behållningen således ytterst ringa. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl: Det förundrar mig icke att Banko-Utskottet, hvilket i främsta rummet bör se på Riksbankens fördel, har föreslagit nedsättning å detta kreditiv, i likhet med hvad Utskottet föreslagit i afseende å kreditivet till manufakturdiskonten. Jag tror ej heller att bergshandterings idkare komma att lida synnerligen mycket af denna nedsättning, enär det belopp, som nu är anvisadt för kreditivet, kommer att ingå i Bankens lånerörelse, och en del deraf således utan tvifvel å annat håll kommer bergshandterings idkare i form af lån till godo, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att det förhåller sig helt annorlunda med detta kreditiv, än med det till manufakturdiskonten. Den näring, hvilken alltsedan år 1818 uppmuntrats med detta kreditiv, och hvilken då var den viktigaste i riket samt nu är den andra i ordningen, åtnjuter i förhållande till sin betydelse snart sagdt intet understöd af Staten. Om jag undantager de å Riksstaten uppförda lönerna till bergmästare och grufingenjörer, hvilka tjenstemän äro tillsatte lika mycket för Statens som för bergsnäringsens fördel, återstår nästan endast anslaget till bergsinstitutet. Andra näringar erhålla ojemnförligt mycket större understöd; så har, hvad jordbruket angår, Staten beviljat ganska betydliga anslag till agronomer, reseunderstöd, och dylikt. Dylika understöd inom bergsnäringsen bestridas af bruks societeten och Jernkontoret. Afgammalt har man nu emellertid velat genom ifrågavarande kreditiv bereda bergshandteringen en fördel, och en fördel, som förr icke var af ringa vikt, ty när Jernkontoret till Banken endast erlade 3 procent ränta å kreditivet, men sjelf af sina låntagare uppbar 5 procent, hade det en räntevinst af 2 procent, hvilket å 900,000 R:dr, förutsatt att hela kreditivet begagnades, gjorde 18,000 R:dr om året. Med denna räntevinst få emellertid, enligt reglementets uttryckliga föreskrift, Jernkontorets fonder ej ökas, utan den skall användas till åtskilliga ända-

mål, för hvilka Staten eljest måste lemna direkta anslag. Detta är visserligen en omväg, men man har föredragit att i sådan form lemna understödet. Finner man att denna omväg icke vidare bör begagnas, så synes billigheten fordra, att, när man nedsätter kreditivet, man äfven beviljar någon ersättning genom direkta anslag till bergshandteringen. Hade något sådant ifrågasatts, skulle jag ej hafva motsatt mig Utskottets förslag, men så länge icke dessa båda frågor ställas i samband med hvarandra, synes det icke vara skäl att frantaga näringen den — om än ringa — fördel kreditivet medför, och yrkar jag derföre dess bibehållande vid 900,000 R:dr.

Herr Wallenberg: Det är ostridigt att här förekomma vida mindre skäl för bifall till Utskottets förslag än vid den föregående punkten, men de äro dock stora nog och fullt tillräckliga, ty då Jernkontoret är en institution, som sköter penningeaffärer för bruksegarne räkning, bör det väl kunna afhandla om kreditiv direkte med Riksbanken utan någon Riksdagens mellankomst. Den siste talaren har riktigt erinrat om det i bankoreglementet fastställda särskilda villkor för kreditivets begagnande, hvartill någon motsvarighet icke finnes i afseende å manufakturdiskontens kreditiv, men jag föreställer mig att Jernkontoret icke åtagit sig detta villkor i vidsträcktare mån, än räntevinsten medger, och att således, om denna nedgår, villkoret i samma mån upphör att vara betungande. Slutligen tillåter jag mig erinra att jernhandteringen icke är så vanlottad på understöd, som man sökt göra troligt; så finnes i Riksbanken en särskild utlåning mot pant af vågförda effekter, och denna begagnas af bruksidkarne, så långt Bankens tillgångar sådant medgifva. Då jag ej kan finna annat än att Banko-Utskottet haft giltiga skäl att föreslå nedsättning i ifrågavarande kreditiv, får jag yrka bifall till Utskottets förslag, eller att kreditivet måtte bestämmas till 750,000 R:dr.

Herr Nordström: Af samma skäl, som anfördes i afseende å 1:sta punkten och nu af Kammaren blifvit godkända, bör väl ock 2:dra punkten afslås. Det är en af landets viktigaste näringar, hvars intressen Jernkontoret har att vårda, och att äfven för denna näring nutidens konjunkturer icke äro gynnsamma, är allom bekant. Tiden för minskande af de pekuniära tillgångar, hvilka hittills stått Jernkontoret tillhanda, är således icke väl vald. Det är ej vid molndiger himmel och tung horisont, man med säkerhet kan ställa framtidens horoskoper. Dertill fordras klar himmel och ren horisont. Jag får derföre yrka på afslag.

Grefve af Ugglas: I afseende å ett yttrande, som nyss afgifvits af en värd talare här bredvid mig, får jag fästa uppmärksamheten å en sak, som han förbisett. Han förklarade att, om Jernkontoret icke har någon inkomst af räntevinsten, så upphör ock det i reglementet stadgade villkor att för Jernkontoret vara betungande. Detta är mycket riktigt, men man får ej förglömma, att i så fall gå ock de grenar af bergshandteringen, som hittills dragit nytta af denna räntevinst å 18,000 R:dr, miste om detta belopp, och jag kan derföre ej

finna annat än att Herr Ekman haft fullkomligt rätt, då han påyrkat, att, på samma gång man indroge den fördel, som bergshandteringen, icke Jernkontoret, tillskyndats genom föreskriften att räntevinsten skulle till handterings framgång och förkofran användas, man äfven lemnade ersättning härför genom ett direkt anslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten oförändrad och dels bifall till densamma med kreditivsummans förhöjning till 900,000 R:dr; framställdes först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på punktens antagande med ofvansagde förändring, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

3:dje—7:de punkterna.

Biföllos.

8:de punkten.

Friherre Raab, Adam: I första momentet af denna § är den förändring vidtagen, att man fråntagit sådana privatbanker, hvilka ej utgifva egna banksedlar, den kreditivrätt, de förut egt. För min del kan jag ej finna denna förändring lämplig, utan föreställer mig tvärtom att det vore riktigare att söka befrämja inrättandet af just sådana kreditivanstalter, och att de således borde bibehållas vid sin förra kreditivrätt. Ar jag ensam om denna åsigt, vill jag ej framställa någon begäran om proposition, än mindre påyrka en votering, men jag har önskat åtminstone få i protokollet förvarade mina tankar i frågan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det måtte ligga något misstag i den föregående talarrens yttrande. Såvidt jag rätt uppfattat §:en, afser förändringen, att aktiebolag, hvilka nu äro utestängda från kreditiv i Riksbanken, hädanefter skulle endast med undantag af bankbolag få rätt att erhålla sådant. Frågan om lämpligheten häraf har vid riksdagarne varit mycket omtvistad, och jag bekänner att jag ännu ej lyckats få den rätt klar för mig. En annan är ansvarig med sin person för den fördel, som beviljas honom, ett aktiebolag åter kan ej ställa någon man bakom förbindelsen, utan allt beror på den erbjudna säkerheten, och vid detta förhållande kan det ifrågasättas, huruvida det är förmånligt för Riksbanken att hafva att göra med en sådan låntagare. Många aktiebolag drifva sin rörelse nästan utan eget kapital och endast med lånade penningar; så göra de cession och öfverlemna de obetydliga tillgångarne till borgenärerne, men bolagsmännen själfva äro frie från all ansvarighet. Frågan är emellertid, som jag redan yttrat, omtvistad, och jag vill derföre ej framställa något yrkande.

Friherre Skogman: Med anledning af den förste värde talarens uppgift, att genom den ifrågasatta förändringen åtskilliga penningeinrättningar, hvilka förut skulle hafva haft rätt till kreditiv i Riksbanken, skulle förlora denna rätt, ber jag få upplysa att så icke är förhållandet, i thy att alla penningeinrättningar i vårt land, som icke utgifva egna sedlar — och deras antal är lätt räknadt — äro ställda på aktier och således redan nu uteslutna från kreditivrätt, fast på annan grund än de hädanefter skulle blifva det. Nu erhålla de ej kreditiv af den orsak, att delegarne hafva inskränkt ansvarsskyldighet; enligt den föreslagna förändringen skulle de uteslutas på den grund att de drifva bankrörelse. Deras ställning förändras således ej.

Hvad åter beträffar öfriga aktiebolag, så kan jag ej inse hvarföre de skola vara mindre berättigade till kreditiv än vanliga handelsbolag. Allt beror naturligtvis på den säkerhet de kunna ställa. Att bolagets egna aktier icke erbjuda någon säkerhet, är en sanning, men ingen bankstyrelse lär väl mottaga dem som hypotek. Deremot kunna många aktiebolag, som drifva en väl skött och lönande rörelse, lemna förträfflig säkerhet i Riksgälds-kontorets eller allmänna hypoteksbankens obligationer och andra dylika värdepapper, i hvilka deras reservfond är placerad, och då finnes väl ej något skäl att förvägra dem förmånen af ett kreditiv. Jag yrkar bifall till §:n, sådan den lyder enligt Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag har begärt ordet endast för att påminna att det väl icke är aktiebolagets blanka kontrakt eller revers, som belånas, utan kreditivkontraktet, försedt med vederbörlig, af Bankstyrelsen godkänd säkerhet. Vid sådant förhållande torde alla erinringar om aktiebolag och deras mindre goda solidaritet förfalla. Jag yrkar bifall.

Friherre von Schwerin: Jag är helt och hållet förekommen af Friherre Skogman och instämmer med honom.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

9:de och 10:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 5 och 7 dennes bordlagda Memorial N:o 14, med förslag till instruktion för nästkommande Riksdags Banko-Utskott.

Herr vice Talmannen: I afseende å föredragningen af detta Memorial hemställer jag att dermed måtte förfaras på enahanda sätt; som i dag på förmiddagen egt rum vid föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande, N:o 86.

Sedan Kammaren, på gjord proposition, härtill lemnat samtycke, föredrogs

§ 1.

Herr Nordenfalk: I det nu föredragna momentet förefinnes en oegentlighet, som jag önskar påpeka. I slutet af momentet föreslås nemligen att Banko-Utskottet skall "meddela yttrande och förslag om användande af den *under föregående året* upplupna bankovinsten". I afseende å beloppet af bankovinsten har Utskottet förut i Memorial N:o 5 yttrat: "utgörande således med inberäkning af det från åren 1865 och 1866 kvarvarande öfverskottet, R:dr 707,797: 64, den för närvarande i Riksbanken inestående behållningen utöfver grundfonden R:dr 4,239,053: 64". Riksdagen har nu beslutat att af bankovinsten använda 3,500,000 R:dr, och således återstå af 1868 och föregående års bankovinst odisponerade 739,053 R:dr 64 öre. Enligt den lydelse, Utskottet velat gifva momentet, skulle 1870 års Banko-Utskott ej afgifva förslag angående användande ens af någon del häraf utan endast angående 1869 års bankovinst. Då detta väl ej kan vara lämpligt, och Utskottet i detta fall bör ega fria händer, hemställer jag, att orden "under föregående året" måtte förändras till "under föregående år", och får jag hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition å momentet med den lydelse, jag nu tagit mig friheten föreslå.

Herr Wallenberg: Jag tillstyrker att momentet måtte erhålla den lydelse den förre värde talaren föreslagit. Så har väl ock varit Utskottets mening, ty icke kunna vi utassignera bankovinsten på öret, utan måste alltid anslå en rund summa.

Herr Ekman, Johan Jakob: Den redaktion Utskottet i detta moment föreslagit öfverensstämmer med instruktionen för nuvarande och föregående års Banko-Utskott. Momentet lyder i nu gällande instruktion: "af styrelserna öfver — — — —. Och bör Utskottet, så fort sig göra låter, meddela yttrande och förslag om användande af *den sedan 1867 års början upplupna bankovinst*". Sedan Riksdagen nu beslutat att använda både 1867 och 1868 års bankovinst, har 1870 års Banko-Utskott endast att yttra sig öfver ett års bankovinst, och momentet har i öfverensstämmelse dermed affattats, dervid man endast, för att undvika det instruktionen skulle för hvarje riksdag i detta fall behöfva ändras, utbytt det förut begagnade uttrycket: "sedan — års början" mot "under föregående året". Friherre Nordenfalk föreslår nu en förändring i den syftning att nästa års Banko-Utskott skulle hafva att yttra sig äfven angående den sedan flera år tillbaka upplupna, odisponerade behållningen. Fråga derom väcktes ock inom Utskottet, men mötte der starkt motstånd från flera håll. Någon ändring torde nu ej i riksdagens sista timma kunna genomföras, och jag hemställer derföre om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till

§:n oförändrad och dels bifall till densamma med den förändring, att i stället för ordet *året* insattes ordet *år*; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till §:n oförändrad och, då der-vid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Wallenberg begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 2:dra momentet i 1:sta §:en af Banko-Utskottets Memorial N:o 14, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet med utbyte af ordet "*året*" emot ordet "*år*".

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 59;
Nej — 16.

§§ 2—9.

Biföllos

Fördrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-Utskottets den 5 och 7 dennes bordlagda Utlåtande N:o 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i Tryckfrihets-förordningen.

1:sta punkten.

Herr Hallenborg: Det ämne, som nu utgör föremål för Kam-marens öfverläggning, är på samma gång så viktigt och af så ömtå-lig natur, att det fordrar den mest sorgfälliga utredning och då jag, uti den motion, som haft till påföljd Konstitutions-Utskottets föreva-rande Betänkande, endast i största korthet angifvit mina åsigtter der-utinnan, har jag ansett det vara min skyldighet att vid detta till-fälle närmare utveckla desamma, för att söka visa såväl det förfall hvaruti en del af pressen råkat, som ock till följe deraf nödvändighe-ten af vissa förändringar i nu gällande Tryckfrihets-förordning.

Hvad är då pressens uppgift? Att manligt, öppet och oförskräckt arbeta i den sanna frihetens tjänst och sålunda med lika omutligt allvar beifra alla magtmissbruk å de styrande, allt sjelfsvåld å de lydandes sida; att verka för bevarandet af tron på christendomens heliga sanningar, hvarförutan gudsfruktan och sedlighet, dessa ound-

gängliga vilkor för en Stats lycka, icke kunna ega bestånd; att söka ibland folket sprida en sådan upplysning, att kärleken till fosterlandet, vördnaden för dess dyrbara minnen, aktningen för dess lagar derigenom lifvas och underhålles; att vara en målsman för vetenskap och konst, liksom för industri och arbete; att, med ett ord, vara en tolk för de känslor, som lifva hvarje sann fosterlandsvän. När pressen på detta sätt kämpar för lagbunden frihet och sjelfständighet, upplysning och bildning, sanning och dygd, då först blir också den fria yttranderätten det palladium, för hvars bevarande ett frihetsälskande folk icke skyr någon uppoffring.

Om nu denna min uppfattning är riktig, huru har då vårt lands press lyckats att fylla sin bestämmelse. I afseende å den sansade delen deraf skulle visserligen många ganska välgrundade anmärkningar deremot kunna göras. Men å andra sidan erkänner jag villigt att densamma uträttat mycket godt; den har stridt för lösandet af mängen stor idé, arbetat för borttagandet af många missbruk, bidragit att sprida upplysning i åtskilliga ämnen, och om den icke är i åtnjutande af samma anseende som i andra länder kommer publicisten till del, måste man taga i betraktande att den icke här kan föfoga öfver sådana krafter, som till följe af en större folk-mängd, och sålunda en mera bildad publik, der står till buds. Jag är dock öfvertygad att, i mån som nationen vaknar till ett större politiskt lif, skall den också inse nödvändigheten af att på allt sätt uppmuntra och stödja den ärliga pressens stäfvanden, och densamma skall derigenom allt mer och mer genom en opartisk hållning, en fördragsam anda, ett höfsamt språk, ett sakrikt innehåll, lyfta sig till den höga ståndpunkt, att den uppdrager en bestämd demarkationslinie emellan sig och den del af pressen, hvars blotta namn är en fläck på vårt språk, liksom dess tillvaro är en skam för vårt land, — skandalpressen. Och något dermed jemförligt kan till lycka för menskligheten intet annat land uppvisa.

Finnes väl någonstädes en tidning sådan som till exempel Nationalregeringen, deri man alltemellanåt fått se artiklar af den moraliska halt, att man varit frestad tro dem författade af någon lifstidsfånge, i afsigt att dermed hos sig och sina Stockholmskamrater underhålla de rättsbegrepp, hvilkas praktiska tillämpning beredt dem nöjet af gemensam inqvartering för lifstiden; eller en sådan som till exempel Öresundsposten, denna organ för det ömkligaste och löjligaste politiska kannstöperi, som under skydd af en afskedad korporal, någon gång innehållit ledande artiklar, så kostliga att de nästan syntes leda sitt ursprung från hjernan hos något dårhushjon.

Ömsom elaka, ömsom enfaldiga, oftast begge delarne på samma gång, sträfva dessa litterära proletärer att komma till magten, men som de icke kunna lyfta sig till det medborgerliga anseende som dertill erfordras, söka de att draga allting, som är öfver dem, ned till sig, och derföre arbeta de alla till ett gemensamt mål — samhallets upplösning. Och för att vinna detta mål sky de inga medel, trygga genom det dem i lagen lemnade privilegium att idka slafhandel, ty annat är i sjelfva verket icke det ansvarighetssystem, bakom hvilket de krypa, för att derifrån rigta sina fega och lömska anfall.

För att skaffa sig ett stort antal prenumeranter och göra sig massan behaglig, ockra de på dess okunnighet, smickra dess låga instinkter, smeka dess passioner, reta dess afund, och genom att oupphörligt anfälla alla våra institutioner, oupphörligt klaga öfver våld och förtryck, utan återvändo skräfta om beröfvade fri- och rättigheter, söka de att förvilliga och uppvigla sinnena, för att åstadkomma en ursinnig folkkyrka, som vill störta omkull både thronen och kyrkan, i ändamål att på dessas ruiner fira osedlighetens och laglöshetens vilda orgier.

Men, säger man, hvad betyder skandalpressens skrän? ingen frågar derefter, ingen låter sig deraf vilseledas. Det är sant! ingen som känner till våra pressförhållanden känner sig träffad af dess anfall, tvärtom — det är en heder att därför blifva utsatt — en skymf att af densamma erhålla bifall — och bestode hela den tidningsläsande allmänheten endast af sådant folk, då vore det ingen nöd, ty skandalpressen skulle då qväfvas af sitt eget gift och jag skulle icke för dess representanter hysa mera än *en* känsla, den af det djupaste medlidande, ty det kan ju icke annat än uppväcka medömkan, att veta personer vara stadda i ett tillstånd af så djup moralisk förnedring att de valt förtälet till lefnadsyrke; men det finnes en annan publik, som med begärlighet insper det gift, som ifrån det hållet erbjudes dem, nemligen den del af nationen, på hvars laglydighet, idoghet och förnöjsamhet Statens väl i så hög grad beror, den arbetande befolkningen.

Af naturen rättänkande, kan han icke föreställa sig att man vågar till trycket befordra uppgifter, som stå i strid med sanningen, och han är derfore lätt böjd att sätta tro till de läror han dagligen hör förkunnas. Och när han då, än ifrån ett håll, än från ett annat, får höra sådana satser, som

att Konungamagten är en utvext på samhällskroppen; att Statskyrkan är en institution, som uppehålles endast för att föda en hop okunniga och gudlösa prester; att arméén är ett viljelöst redskap i despotismens hand, för att förtrycka det arma folket; att lagarne aldrig låta den fattige få rätt; att tjenstehjon äro slafvar; att de som till följe af lagöfverträdelse blifvit drabbade af rättvisans hand äro martyrer;

när han oupphörligt får se än en, än en annan af personer, till hvilka han har tillit, nedsättas och beskyllas för äreröriga handlingar; när han oupphörligt tjusas med talet om frihet och jemlikhet, ord, hvaraf så mången låtit dåra sig; — huru naturligt är det icke att tvifvel smyga sig in uti och förbittra hans eljest så förnöjsamma sinne, och när han då börjar att tvifla på den religion, till hvilken han är uppfödd, de institutioner han svurit att upprätthålla, de lagar han måste lyda, och han dertill tror sig vara förtryckt och orättvist behandlad, då bringas han snart till det tillstånd af förtviflan, att han antingen skrapar ihop sin sista skärf, för att med densamma lemna fosterlandet och på andra sidan oceanen söka ett nytt hem, der hans frihetsideal skola förverkligas, eller också stadnar han qvar för att med trotsigt hjerta afvakta första gynnsamma tillfälle att under någon uppviglares fana försöka att med våld återtaga de rättigheter, han förmena blifvit honom orättvist frånröfvade.

Dessa äro, enligt min åsigt, de vådliga följderna af skandalpressens obehindrade framfart, och för att söka hämma densamma har jag obemädat det förslag, hvarpå detta Konstitutions-Utskottets Betänkande utgör ett svar. Om jag också icke kan anse detsamma tillfyllestgörande, likasom jag hade hoppats att deri skulle innehållas ett förslag till juryns ombildning, mera ändamålsenligt än det jag framställt, är jag dock Utskottet tacksam för så väl dess förtjenstfulla utredning, som isynnerhet derföre, att det framkommit med positiva yrkanden och icke, som jag en tid befarade, med endast några allmänna principer, med anhållan att Regeringen derpå skulle grunda och framlemna ett förslag till omarbetning af Tryckfrihets-förordningen.

Man har anmärkt emot Utskottets förslag, att de stadganden det innehåller äro att hänföra till dem, som i 86 § Regeringsformen afses såsom i förväg lagda hinder för tryckfriheten, samt att derigenom skulle åstadkommas ett slag af inquisition emot boktryckaren. För min del tror jag icke att sådant är att befaras. Uti ett land, der, såsom hos oss är fallet, ordet sedan urminnes tider de facto varit fritt, har man intet att frukta af en klenmodig boktryckare, lika litet som af en kitslig åklagare eller en partisk domstol; deremot innebär Utskottets förslag möjligheten att komma åt den verkligt brottslige, äfvensom att ådömde böter kunna uttagas och icke såsom nu aftjenas med fängelse, hvarigenom i stället för straff, ofta nog en välgering beredes någon utsvulten och husvill trashank.

Då Utskottets förslag sålunda innebär en förändring till något bättre, hoppas jag också att det måtte förklaras hvilande. Skulle det nu förkastas, blir följden att skandalpressen har frihet att under ytterligare fyra år fortsätta sitt depravationsarbete, hvars följder äro oberäkneliga; blir det deremot hvilande, hållas nationens tankar derpå fästade, män med skarpsinnigt omdöme, skola då kanhända rigta sin uppmärksamhet deråt och möjligen kan derigenom framkallas ett ändå bättre förslag till fullständig omarbetning af Tryckfrihetsförordningen — och att denna skall blifva så fullkomlig som möjligt, önska vi alla; alla vilja vi att den fria pressen skall innehafva den höga ståndpunkt, som dermed är afsedd; den skall ju vara det språkrör, hvarigenom nationen meddelar sina känslor, förhoppningar och farhågor; i dess namn skall den under tider af förtryck med Lagman Thorgnys allvar tala till magtens innehafvare, i tider af oro lugna sinnena med Menæni Agrippas vishet, och den har dessutom en uppgift, som är skönast och ädlast utaf alla, — ty likasom det fordom ålåg Vestas prestinnor att ständigt underhålla elden på gudinnans altare, så tillhör det också pressen att vårda den låga, som brinner i hvarje redlig medborgares bröst — fosterlandskänslan, denna heliga låga, som, då den upplammar till entusiasm, gör ett litet folk oöfvervinneligt då det strider för bevarandet af sin sjelfständighet, men sloknad, låter de största riken sönderfalla; jag hemtar härföre från historien exemplet om det stora Romerska väldet, som just derigenom gick under, hvarigenom det stolta Rom, verdens gyllene hufvudstad, måste öppna sina portar för att låta sitt Kapitolium oskäras af barbarernas vilda horder.

Jag har nu yttrat mina åsikter i denna viktiga fråga och tror mig på samma gång hafva befriat mig från misstanken, att genom mitt förslag hafva åsyftat något attentat emot tryckfriheten; det har af mig blifvit väckt, just för att densamma skall kunna säkrare bevaras, och fördens skull yrkar jag också att Kammaren förklarar Konstitutions-Utskottets förevarande Utlåtande hvilande, för att i grundlagsenlig ordning af en kommande Riksdag afgöras.

Herr Bergstedt: Med största nöje har jag afhört den förra delen af den föregående talarens anförande, och jag är honom tacksam för det vackra sätt, hvarpå han yttrat sig angående pressens höga uppgift och dess stora inflytande på samhället. Jag har själf under några föregående år af min lefnad tillhört den Svenska pressen, och jag tror fullt och fast på dess uppgift. Deremot har jag ej med samma tillfredsställelse kunnat följa honom under sednare delen af föredraget, eller instämma i hans nog stränga omdöme om vår nuvarande periodiska press, och jag vågar påstå att hans skildring i detta fall var alltför mörk. I alla tider, så länge en press har funnits, har det förts klagan deröfver och så kommer det troligen att ständigt blifva. Redan för 100 år sedan var denna klagan fullt ut så bitter som nu. Missbruken af pressen äro dock ej alltid uppsåtliga, och den, som håller i sin hand detta mäktiga verktyg, denna kraftens hammare, kan ej alltid mätta sina slag; och han finner med smärta mången gång att slagen träffat många gånger hårdare än han åsyftat. Man kan emellertid ej dämpa denna kraft, men det finnes en motståndskraft mot pressens öfvergrepp, och det är en stigande upplysning, de läsandes egen urskiljning. Pressen är icke något undantag från den sakernas allmänna ordning, att menskligheten alltid går framåt till ett bättre. Jag kan visserligen ej åberopa en längre erfarenhet än från 20 år tillbaka, men jag vågar bestämdt påstå, att sedan dess en tendens till ett bättre gjort sig gällande. Ser man ett berg på nära håll, så märker man alla skrofligheter, alla afvikelser från skönhetslinien; betraktar man det åter på afstånd, så hafva lytena försvunnit och landskapet aftecknar sig i afrundade, harmoniska konturer. Så är ock förhållandet med feilen hos pressen, man ser endast det usla som *är* och fäster sig därför ej vid det mera usla som *varit*, man glömmar för det närvarande det förflutna. Det finnes obestridligen många företeelser inom pressen, hvilka äro värdiga att förkastas, att bränmärkas, om man så vill, men låtom oss därför icke skära alla öfver en kam, och låtom oss framför allt icke tro, att lagar kunna verka hvad endast upplysning inom den stora allmänheten kan uträtta. När massan af befolkningen kommer så långt, att den vänjes vid den sämre pressens smutsiga alster, då måste ock alla sådana alster upphöra.

I afseende å den Svenska pressen finnes emellertid i själfva lagstiftningen en fingervisning åt ett håll, som icke är det rätta; det är det tillfälle som lagen medgifver, att en person kan för penningar köpa en ansvarig för sina lagöfve trädelser. Detta är ett undantagsförhållande för oss och existera icke heller i något annat land och har icke heller existerat hos oss mer än en jämförelsevis kort

tid, ty det infördes först 1812, eller på samma gång som indragningsmagten. Den sednare bortogs visserligen 1844, men ansvarighetssystemet fick genom englämska kvarstå. 1:sta §:n 4:de momentet Tryckfrihetsordningen innebär en farlig frestelse, ej blott för dem, hvilka aldrig vilja synas sjelfva, utan äfven för sådana personer, hvilka väl eljest ansvara för sina egna handlingar, men veta att de på grund af detta lagbud kunna i hvilket ögonblick som helst ställa sig i bakhåll bakom denna skottvall, som kallas en ansvaring. Systemet borttager en sedlig stimulus och rent af uppmanar till kastandet på en annan person af ansvaret för öfvergrepp i press-saker. Att personliga förolämpningar uttalas i tryck med största oblyghet, att en tendens till öfverändakastande af kärleken till bestående lagar för närvarande går igenom en del af den Svenska pressen, är ett så allmänt erkändt faktum, att det icke kan förnekas, men det enda botemedlet deremot är att känslan af lagbunden frihet blir så fast hos massan af befolkningen, att den icke känner verkan af dessa insinuationer, denna uppö sande tendens.

Det är en annan skuggsida hos vår press, som kanske behöfver releveras mera än som hittills skett, och det är dess återverkan på utlandet. En talare i mitt grannskap nämnde för några dagar sedan, huru Svenska nationen var ansedd på Europas största handelsmarknader, och han yttrade att vi icke der voro kända såsom en nation, hvilken alltid uppfyller sina förbindelser. Pressen är icke utan skuld härtill. Personer, hvilka länge uppehållit sig på kontinenten, hafva omtalat, huru de endast med smärta kunnat läsa utländska tidningars skildringar från Sverige. Dessa tidningar innehålla endast långa berättelser om Tullberg, om uppträderna i Hudiksvall, om förfalskningar och bedrägerier, men att hos oss finnes en nation, som under nød söker häfda sin gamla kraft på ett nytt område, som älskar ordningen, som gjort framsteg i frihet, ojemförligt mycket större än något annat samhälle på sednare tider, derom tala icke dessa tidningar, det få icke de veta, som utomlands skola döma oss. Ur många af våra egna tidningar inhemta de endast att vi äro ruinerade, att vi jonglera med grundlagar och andra lagar, såsom man skrifver lottsedlar och kastar dem om hvarandra, och då är det hög tid att Svenska pressen anslår en ton, som visar, att den har aktning för sitt eget folk, att vår känsla för sanning och rätt icke domnat, att redbarhet och tro ännu äro hos oss bofaste.

Detta mål kan emedlertid endast indirekt vinnas genom lagstiftningen, och ett steg i denna riktning är att borttaga den sporre till lagöfverträdelse, som nu förefinnes i ansvarighetssystemet, ty dels blir derigenom hvar och en uppfordrad att handla så, att han äfven kan bära det juridiska ansvaret, dels kränkes icke vidare rättskänslan genom dessa så täta exemplen derpå, att den oskyldige får lida för denskyldige. Vår Tryckfrihets-förordning, sådan den uppställdes 1810 och 1812, är numera föråldrad, och den har blifvit sämre och sämre genom hvarje försök att förbättra den, ty då man lappat på ett ställe, har man låtit andra paragrafer, som innehållit samma sak, kvarstå. Jag påyrkade derföre inom Utskottet total omarbetning af 1812 års Tryckfrihets-förordning med uteslutande af allt hvad jag anser icke bära

i en sådan lag intagas, nemligen administrativa ordningsstadganden. Utskottet ansåg emedlertid tiden alltför kort för ett så genomgripande arbete, och jag har haft anledning att helt och hållet öfvergå till Utskottets mening. Utskottet har i stället trott sig böra inskränka sin uppmärksamhet hufvudsakligen till en enda punkt, nemligen om ansvarigheten, och Utskottets egentliga åtgärd dervid har bestått i att ur Tryckfrihets-förordningens 1:sta § utesluta 4:de och 6:te momenten om tillståndsbevis och namnsedel, hvilka Utskottet ansett i första rummet gifva anledning till orättvisa, och Utskottet har derefter, i öfverensstämmelse härmed sökt formulera den egentliga kardinalpunkten i Utskottets förslag, eller 8:de momentet. Jag är visserligen partisk såsom Utskottsledamot och enär jag biträdt det slut, hvori Utskottet här stadnat, men jag vågar tro, att ett stort framsteg vore gjordt, om man antog detta moment. I andra lagstiftningar, mine Herrar, gäller den grundsats, att boktryckaren i första hand är orsaken till en skrift, ej blott den mekaniska, utan äfven den moraliska orsaken, så till vida, att det icke gerna kan förutsättas, att han skulle sakna kännedom om den produkt han befordrar till trycket. Så är t. ex. regeln i den belgiska, den nordamerikanska, den norska och den danska lagstiftningen, och det är således ingen ny grundsats, som Utskottet velat införa. Man har roat sig med att påstå — och den de af pressen, som oftast gjort sig skyldig till missbruk, har gjort del med verklig ilska — att Utskottet velat återföra tryckfriheten till hvad den var för mer än 100 år sedan. Jag har den aktning för denna Kammare, att jag icke vill befatta mig med en vederläggning af en så obehörig insinuation, och jag tror att de fleste skola erkänna att förslaget, långt ifrån att vara ett steg tillbaka, innebär ett verkligt framsteg. Utskottet har föreställt sig, att så snart den grundsats blir etablerad, att boktryckaren i första rummet blir ansvarig, det icke skall blifva svårt för en hederlig boktryckare att freda sig, och jag är viss att i de flesta fall komma boktryckarne att genom skriftligt kontrakt försäkra sig derom, att utgifvarne ikläda sig ansvarighet.

Huru Utskottet i afseende å redaktionen löst sin uppgift, vill jag ej nu omorda. Jag vill endast fästa uppmärksamheten derå, att nästan alla föreslagna förändringar endast äro korollarier af borttagandet utaf 4:de och 6:te momenten, och att den enda viktiga redaktionsförändring Utskottet i öfrigt tillät sig, är utbytt af ordet "författare" mot "utgifvare". En förändring i sak vill jag dock betona, enär derå ligger ganska mycken vikt. Utskottet har nemligen i det nya 4:de momentet (motsvarande 5:te momentet i nu gällande Tryckfrihets-förordning) trott sig böra för rättighet att idka boktryckerirörelse föreskrifva samma villkor, som fordras för alla andra yrken, eller att idkaren skall ega god frejd samt råda öfver sig och sitt gods, ty derigenom förebygges att en humbug eller en mask skall kunna framträda som boktryckare, och detta är en ganska viktig omständighet, när man i första rummet fäster ansvaret vid boktryckaren.

Äfven å en annan omständighet vill jag fästa uppmärksamhet, och det är, att man från nu gällande lag bibehållit bestämmelsen, att
utgifvare

utgifvare af dagblad och periodiska skrifter alltid skola anses såsom författare. Detta ligger i sakens natur, ty då knappast något dagblad, huru litet som helst, kan åstadkommas utan medverkan af flera, är det klart, att den, som bestämmer, att en af en viss person författad uppsats skall se dagsljuset, skall bära ansvaret därför. Ett annat förhållande råder i afseende å böcker, ty den författare, som önskar till trycket befordra en större vetenskaplig eller litterär produkt, vänder sig till boktryckaren med den förklaring att han åtager sig ansvaret för bokens innehåll. Litet farligare är med pamfletter, hvilka i tider af oro ofta äro vida verksammare medel till agitationer och uppviglingar än några tidningar. Såsom lagstiftningen nu är ställd, kunna författare och utgifvare till sådana produkter med största lätthet undandraga sig allt ansvar, ty de gömma sig i en namnsedel under ett falskt namn. Jag känner exempel på politiska författare af inflytande, hvilka lemnat förseglade namnsedlar, som antingen icke innehållit något namn, eller namnet på författarens hustru eller en helt främmande person.

Att icke fråga om juryn vid detta tillfälle kunnat blifva föremål för Utskottets verksamhet, beklagar jag på det högsta, ty den nuvarande juryn är en af de svårigheter, med hvilka den Svenska pressen har att kämpa. Juryn är nu en kompromiss, och en kompromiss i brottmål, hvartill tryckfrihetsmål äro att hänföra, bör icke lagen veta utaf. Att få en permanent, af folket vald jurymanacorps skulle vara det önskvärdaste, men Utskottet har icke haft tid och icke tilltrött sig att nu framlägga förslag härom, med något hopp om framgång. Utskottet har, som jag förut yttrat, nu ansett sig endast kunnat röra vid den del af Tryckfrihetsförordningen, som i främsta rummet påkallade förändring, eller ansvarighetssystemet, och måst låta juryn tills vidare förblifva sådan den är. I följd häraf och då juryn ännu icke är hvad den borde vara, en verklig samvetsdomstol, har man måst lägga i domstolens hand pröfning af frågan, hvem som är rätta svarandeparten, med rättighet för parterna att särskilt öfverklaga det preliminära beslutet härom. Detta torde icke medföra någon våda, och jag vill söka att redan på förhand undanrödja betänkligheterna i afseende å den långsamhet vid tryckfrihetsmåls behandling, som man befarat skulle blifva en följd deraf att parterna fingo särskilt öfverklaga underrättens beslut i dessa frågor. Utskottet har nemligen med flit, för att vinna större skyndsamhet, föreslagit att besvären skola anföras "i den för brottmål stadgade ordning" och, enligt hvad mig blifvit meddeladt, är det ej någon fara, att den preliminära rättegången skall utsträckas öfver 2 å 3 månader. Jag har velat yttra dessa ord till försvaret för den af Utskottet antagna princip, i afseende å ansvarigheten för tryckta skrifter, och då de förändringar, Utskottet i de särskilda momenten formulerat, endast äro korollarier af denna princip, föreställer jag mig, att diskussionen rörande de särskilda momenten icke skall upptaga mycken tid, utan att, derest den hufvudprincip, Utskottet uppställt, varder, såsom jag hoppas, af Kammaren godkänd, äfven de särskilda momenten måtte vinna Kammarens bifall.

Jag hemställer att Konstitutions-Utskottets förevarande förslag måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Herr Fröman: Till den fråga, som nu är under öfverläggning, befinner jag mig i det förhållande, att uttalandet af min åsigt bör kunna väntas. Det hörer nemligen till Justitie-ombudsmannens embetspligter att värda tryckfriheten. Vål är det sannt, att nämnda pligt i allmänhet anses hafva till sitt egentliga mål att söka skydda tryckfriheten emot inskränkning och tvång från magtens sida och att något sådant på senare tider icke ifrågakommit, men derföre få icke lemnas ur sigte de faror, som kunna förefinnas, att nämnda frihet genom missbruk ombringas eller förstör sig sjelf, eller annorledes tager skada. Det är alltså med största intresse jag motsett det förslag, Utskottet skulle komma att framlägga. Med detta i handen måste jag beklaga att Tryckfrihetsförordningen icke i hela sin omfattning kommit under Utskottets pröfning, enär, såsom hvar och en, hvilken haft något att skaffa med denna lag, icke kunnat undgå att märka, densammas särskilda delar så litet med hvarandra sammanhänga. Detta har Utskottet dock ej ansett sig kunna göra, utan rigtat sin uppmärksamhet hufvudsakligen på afhjelpandet af det missbruk, som vanligast förekommer, nemligen användandet af så kallade ansvaringar. Endast ur den synpunkten får således Utskottets förslag bedömas, men dessförinnan måste det underkastas granskning, på det att icke det föreslagna nya lagstadgandet må framkalla ett sämre tillstånd, än det, som är för handen.

De anmärkningar jag har att göra, vill jag knyta till de inkast, Utskottet sjelft upptagit och till den vederläggning af dessa inkast, som Utskottet likaledes anført.

Utskottet säger å sid. 12: "mot här utvecklade grundsatser har blifvit anmärkt, att på dem byggda lagstadganden skulle kunna kringgå, dels derigenom att en legd person anmälde sig såsom egare till tryckeri, hvarifrån skriften utgått, för att utstå straffet i stället för den verkliga boktryckaren; dels derigenom, att denne icke skulle sakna alla utvägar att såsom utgifvare af en brottslig skrift framställa en legd ansvaring under sådana förhållanden att domstol icke kunde underlåta att godkänna bevisningen".

Vid det förra alternativet vill jag nu icke fästa mig; men hvad det senare beträffar, eller att boktryckaren skulle kunna framställa en legd ansvaring, anser jag det ligga i fullgiltigt klar dag, att denna utväg skall kunna af en illasinnad boktryckare användas för att kringgå lagen; hvarigenom ett nytt slag af ansvaringar komme att skapas, som skilde sig från de nuvarande endast deri, att de anskaffades af boktryckaren i stället för af den verkliga utgifvaren. Utskottet medgifver ock, "att det förslag Utskottet framställt, lika litet som något annat, utesluter möjligheten deraf att straffet någon gång kan träffa en annan, än gerningsmannen".

Vidare heter det i Utskottets Utlåtande, att "det syntes Utskottet som om den pröfning af domstol boktryckarens uppgift i ofvanberörda hänseende skulle underkastas, äfvensom svårigheten att an-

skaffa en legd ansvarig, sedan en skrift *redan är åtalad*, och sannolikheten af straffs ådömande uppenbar, skulle göra dylika fall (att ansvarig komme att straffas i stället för den verkliga förbrytaren) åtminstone vida sällsyntare än nu är förhållandet“. Men det är ingalunda antagligt, att med ansvarigs anskaffande skulle dröjas till dess att skriften redan vore åtalad. Det vanligaste blefve nog, att denna sak anordnades på förhand och innan nämnda svårighet inträdt.

Jag hyser ock mina betänkligheter vid att lemna åt *domstolen* pröfningen af boktryckarens uppgift, hvilken vore att anse såsom utgifvare af en åtalad skrift. Jag betviflar ingalunda, utan är tvärtom fullt öfvertygad, att härigenom större trygghet emot misstag skulle vinnas, och faran att en oskyldig komme att tagas för skyldig bättre undanröjdes än genom en jury. Men det är nu en gång antaget, att dessa mål lämpligare anförtros åt jury i fråga om skrifts brottslighet; och förmodligen skulle då också det allmänna omdömet finna juryn lämpligare än domstolen att afgöra frågan, hvem som är den brottslige. Jag är dessutom angelägen, för domstolarnes egen skull, att de må få vara befriade från det förhatliga som, vid nyssnämnda förhållande, tvifvelsutän komme att vidlåda utöfningen af en slik domsrätt.

Utskottet anför slutligen: “Mot en anmärkning, som jemväl blifvit framställd, att nemligen rättigheten att öfver underrätts beslut, i fråga om hvem som skall bära ansvaret för åtalad skrift, anförda särskilda besvär, icke skulle låta förena sig med den skyndsamhet, lagen föreskrifver vid handläggning af tryckfrihetsmål, torde bära erinras, att, om ock domstolen fått sig ålagdt att handlägga tryckfrihetsmål med all den skyndsamhet, som iakttagandet af de i lag bestämda former finnas tillåta, lagstiftaren dock icke får af ett allt för stort afseende å fördelarne af målens skyndsamma afgörande afhålla sig från att ordna dessa former på ett sätt, som framförallt afser att betrygga målens behöriga utredning“.

Detta är en ny betänklighet, som i min tanke icke blifvit af Utskottet på ett tillfredsställande sätt undanröjd. Tillåtelsen att anförda besvär öfver underrätts beslut i fråga om hvem som borde anses ansvarig för den åtalade skriften, skulle ofelbart hafva till följd, att sjelfva saken ej förr än efter sex, sju månader komme under slutligt ompröfvande. Derigenom åter skulle förhållandena betydligt förändras. Brottets färg blektes bort under tiden eller utplånades af senare ännu gröfre förbrytelser. Bestode brottet t. ex. i uppmaning till myteri eller uppror, skulle det väl vara i hög grad olämpligt, att pröfningen af saken fördröjdes så länge, under hvilken tid den anklagade kunde obesväradt fortsätta sin brottsliga verksamhet.

Utskottet, som hufvudsakligen riktat sina anmärkningar mot ansvaringsystemet, yttrar dock: “På sätt af upplysningar, som blifvit inom Utskottet lemnade, framgår, är nemligen redan nu den verkliga utgifvarens ansvarighet, hvartill Utskottet velat komma, i allmänhet en sanning. Endast ett fåtal tidningar lära begagna legda ansvaringar. För landsortstidningarne äro i allmänhet boktryckarne sjelfva ansvarige, och detta är förhållandet med alla dagligen utkommande tidningar i hela landet“.

Då det egentligen är den periodiska pressen och af den endast ett fåtal, som begagnar sig af legda ansvaringar, samt representanterne för denna press sjelfve vid ett möte dem emellan sistlidne sommar skarpt ogillat ett sådant förfarande, synes detta system och deraf följande missbruk nu hafva uppnått sin kulmination och en återgång vara att förvänta och till densammas befrämjande kraftig medverkan af sjelfva denna press kunna påräknas, i följd hvaraf lagstiftningens mellankomst i denna punkt torde komma att blifva umbärlig.

Då af nu anförda anmärkningar följer, att, i min tanke, detta förslag endast skulle blifva ett vanmäktigt försök till de öfverklagade missbrukens afskaffande, och ett vanmäktigt försök är sämre än ett underlåtet och för den goda saken icke till någon fromma ledande, skulle jag för min del anse, att detta förslag icke borde göras hvilande till en annan riksdag, men då förslaget så sent framkommit, att det med något skäl kan sägas, att tillräcklig tid saknats till den mognare pröfning, sakens vikt kräfver. vill jag icke framställa något yrkande om afslag.

Herr Rydin: De föregående talarne hafva redogjort för de allmänna principer, som Utskottet lagt till grund för sitt ifrågavarande Utlåtande. Jag vill nu upptaga några af de anmärkningar, som blifvit under diskussionen gjorda och dervid först fästa mig vid frågan om boktryckarens ansvar. I detta afseende är ingen ny grundsats införd. Nu gäller såsom regel, att boktryckaren först instämmes och det blir sedan hans sak att leda ansvaret ifrån sig. Det är i afseende på sättet för bevisningen af boktryckarens ansvarighet, som skilnad emellan nu gällande Tryckfrihetsförordning och den föreslagna bestämmelsen förefinnes. Namnsedeln och tillståndsbeviset äro för närvarande de enda bevisningsmedlen; och enligt den praxis som hos domstolarne utbildat sig, hafva dessa erhållit en så ovilkorlig giltighet, att under intet förhållande motsatsen får bevisas. Det har derföre inträffat att en 12 års gammal gosse, hvars namn varit i namnsedeln upptaget, blifvit ehuru öfvermage, ansedd såsom ansvarsskyldig. Exempel finnas derpå, att, äfven om den person, för hvilken tillståndsbeviset varit utfärdadt, genom företedt kontrakt lyckats styrka, att han med tidningen icke egt taga den ringaste befattning, han dock förklarats såsom ansvarig utgifvare och ådömts straff för dess brottsliga innehåll.

Det är denna domstolarnes uppfattning, som upprätthållit möjligheten af tillvaron af ett sådant ansvarighetssystem i afseende på tryckfrihetsförbrytelser, som det, hvilket hos oss rotfäst sig. Lagstadgandena måste derföre ändras på ett sätt, som gör slut på, eller åtminstone mildrar det onda. Utskottet kastade sin blick på utländska förhållanden och fann dervid att i intet land mera än hos oss saknades möjlighet att träffa den verkliga ansvarige. Jag vill nu ej tala om Tyskland, Frankrike och Österrike, länder som i frihet stå långt efter vårt land och der borgen för tidnings utgifvande är stadgad, men i England, der friheten kanske är mest utsträckt, der drabbar ansvaret alla de personer, som med den brottsliga skriften tagit

någon befattning, till och med kaffehusvärdar, som i sina lokaler hållit den allmänheten tillhanda, kunna därför ställas omedelbart till ansvar. Hvad beträffar ansvarigheten för tidningars utgifvande i England, så är det stadgadt, att, då en tidning etableras, skola boktryckaren, utgifvaren och förläggaren anmälas. De skola på anmälan egenhändigt teckna sina namn och straffas såsom för bedrägeri, om det sedermera befinnes, att uppgifterna äro oriktiga. Dessa äro solidariskt ansvariga för böter och skadestånd, och måste ställa borgen därför, innan tidningen får utgifvas. I Belgien, Norge, Danmark och Nord-Amerika finnes ej någon särskild tryckfrihetslag. Tryckfriheten är der i grundlagarne garanterad såsom en rättighet, men ansvaret för öfverträdelse af tryckfriheten bestämes af allmänna lagen. I Norska lagen finnes derom ett särskildt kapitel (25 kap.) och i Danmark finnes en särskild författning derom utfärdad. Hvilka äro nu ansvarsbestämmelserna inom dessa länder? Man vänder sig först till boktryckaren, hvars namn står på titelbladet, och han anses pliktig att visa vägen till den, som skall svara för skriften, hvarefter domstolen pröfvar, hvem som skall stå till ansvar. Åklagaren kan för öfrigt taga fram hvem som helst och mot honom rikta sina ansvars-påståenden, utan att afspisas med någon slags namnsedel eller tillståndsbevis, såsom absolut afgörande, hvem som skall anses ansvarig. I Belgien beror det på juryn att pröfva, om den som uppgifves såsom utgifvare eller författare skall såsom sådan anses eller ej. I Danmark och Norge, der juryinstitutionen ej är införd, afgör domstolen frågan om hvem som skall anses ansvarig. I Nord-Amerika der liksom i Belgien, jury finnes, behandlas dessa rättegångar liksom andra brottsmål. Ingenstädes är stadgadt såsom hos oss, hvilka bevisningsmedel äro de enda giltiga.

Utskottet har nu med största varsamhet sökt, utan att göra någon inskränkning i tryckfriheten, borttaga ur lagen dess väsendtliga lyten. Vål inseende huru den med vår tryckfrihet städse förbundna anonymitetsrätten skulle kunna obehörigen inskränkas genom en för långt drifven inquisition, har Utskottet, med bibehållande af boktryckarens ansvar i första rummet, inskränkt undersökningen om hvem, som skulle kunna ställas till ansvar, derest boktryckaren vill leda ansvaret från sig, till frågan, huruvida den af boktryckaren uppgifne personen skall anses ansvarig. Någon inquisition utöfver den, som boktryckaren själf föranleder, får ej komma i fråga.

Det har anmärkts af nästföregående talare, att en sådan pröfning från domstolens sida, som den nu föreslagna, ej skulle vara ändamålsenlig.

Till svar härå hänvisa vi till förhållandena i andra länder. Det kan ej vara betänkligare hos oss än i andra länder att domstolen pröfvar, om boktryckaren eller någon annan af honom uppgifven person är att anse såsom skriftens utgifvare. Detta är ej heller något nytt stadgande, ty domstolarne hafva hitintills icke varit befriade från skyldigheten att ingå i pröfning af namnsedlarne eller tillståndsbevisen, och jag för min del kan ej, med tagen hänsyn till och jämförelse mellan § 1, 7:o och 8:o; § 4, 2:o och 7:o, finna att den praxis som nu gäller, har fullgiltiga stöd för sig. Tillståndsbevis och namn-

sedel böra ej kunna tillerkännas giltighet längre än till dess motsatsen af deras innehåll kan bevisas. Då emellertid en viss praxis hos domstolarne utbildat sig, som förhindrar en sådan pröfning, böra de stadganden som till stöd derför åberopas, så snart sig göra låter borttagas. Utskottet har derför ej åsyftat annat än att återföra frågan till sin rätta ståndpunkt. Att detta kan ske genom att utsträcka domstolens befogenhet i afseende på pröfningen af bevisningen, visa nyss omförmälda främmande länders förhållanden. Man har hvarken i Norge eller Danmark hört omtalas olägenheter af en sådan domstolens pröfningsrätt. Som onekligen denna pröfningsrätt närmast tillhör jury, var under diskussionen i Utskottet fråga om ej åt juryn skulle öfverlätas att bedöma, hvem som borde ansvara för förbrytelsen. Men med hänsyn till det mindre lämpliga sättet för jurymäns utväljande, då de för hvarje mål särskildt utväljas af parterna och domstolen, måste först afgöras, hvem som är part, innan jury kan väljas. Med användning af nuvarande juryinstitution skulle lätt misstanken mot jurymännen för ej fullt oväldiga utlåtanden komma till stånd. Om en boktryckare ställes till ansvar, så har han intresse vid att utse sådana jurymän, som vilja att en annan såsom utgifvare skall drabbas af ansvaret, och förhållandet är tvärtom, när utgifvare är tilltalad. Vid dess tillsättning kan således hända att svarande part ej fäster behörigt afseende på jurymännens förmåga att bedöma skriftens innehåll, hvilket äfven kan bli förhållandet å kärandens sida, som kan jemväl misstänkas fästa uteslutande afseende på hvilken person, som bör bli den ansvarige. Då de af domstolen utsedde jurymännen vanligen äro de, som afgöra om den tilltalade skall frias eller fällas, och således domstolen redan nu har en så öfvervägande betydelse, så tvekade man ej att öfverlemnade afgörandet af denna sak åt domstolen. Erfarenheten om våra domstolars förfarande är ej heller annan än att man tryggt kan öfverlemnade den åt dem. Några magtfullkomliga beslut i dessa mål från våra domstolars sida kunna ej uppvisas.

Hvad beträffar anmärkningen att förslaget skulle gifva anledning till mycket dröjsmål i detta hänseende, så må jag säga, att processen äfven nu i invecklade frågor försiggår ganska långsamt. Exempel finnas på, att en rättegång mot tidningen "Folkets röst" behöfde omkring 2 år för att bringas till slut. Visserligen är skyndsamhet ganska önskvärd, men det är dock bättre att erhålla full rättvisa, äfven om det skulle gå blott långsammare. Det fall, som den föregående talaren framställt såsom exempel på vådan af långsamhet i tryckfrihetsmål, är ej tillräckligt bevisande. Låt oss antaga att uppmaning till uppror skett. Dervid kan inträffa, antingen att uppmaningen ledt till påföljd, och i sådant fall förfäres efter allmänna lagen, strafflagen 10 kap., eller ock har uppmaningen ej ledt till påföljd. Hvad kan då ett dröjsmål af några månader i en tryckfrihetsprocess betyda.

Det har blifvit anmärkt, att endast ett fåtal af tidningarne gjort sig skyldiga till förseelser, som föranledt till ansvarspåföljd. Detta argument förtjenar dock ej mycket afseende, ty detta fåtal gör dock mera ondt än hela den öfriga pressen, och just för dess skull ensamt kan det vara nödvändigt att ändra lagarne. Skulle ej brottmålsla-

garne afse annat än ett ondt, som är mera spriddt, och förbigå de mera sällsynt förekommande, men då de förekomma, äfven mera skadebringande brotten, skulle en mängd lagstadganden borttagas ur strafflagen. Vidare har det blifvit sagdt, att det egentligen är den periodiska pressen man vill komma åt. I anledning häraf vill jag fästa uppmärksamheten på, att det mången gång är svårt att afgöra, om en skrift är att hänföra till den periodiska pressen eller ej. Flygbladen, som blott då och då utkomma, kunna dessutom vara lika farliga. I England, Frankrike och Preussen ställas broschyrer under ett visst arktal i paritet med periodiska skrifter.

Slutligen har uppstått den frågan, hvarföre man just nu föreslagit en ändring i presslagstiftningen och hvarföre man riktat förslaget endast emot ansvarighetssystemet. Man har sagt, att det onda pressen gör kan lika väl muntligen ske och att genom sqvaller ofta tillskyndas en person lika mycket ondt som pressfrihetens missbruk samt att det muntliga förtälet, som hvardagligen öfvas, så till vida är farligare, som man ej såsom vid pressen har tillfälle att åstadkomma vederläggning. Likasom det allmänna tänkesättet korrigerar det förra, bör det ock efterhand anses komma att korrigera det senare. Härvid är dock att bemärka, att, der smädelsen sprides genom sqvaller, så har man alltid en viss person att hålla sig till, och lagen föreskrifver, huru denna skall straffas. Der eger ej, såsom vid tryckfrihetens missbruk, straffrihet rum för den verkliga förbrytaren. Men, fråga vi, hvarför kan och bör man ej afvakta det allmänna tänkesättets magt öfver tryckfrihetens missbruk? Och hvarföre måste vi anstränga oss för att utrota ansvarighetssystemet? Vi lefva i en tid, då individen blir af allt större och större betydelse. Visserligen gifves ingen individ som ej kan umbäras, huru utmärkt han än må vara. A andra sidan gäller dock, att ingen individ är umbärlig; hvarje medlems verksamhet behöfves för det hela. Af denna verksamhet till ett för det allmänna godt mål beror samhällets bestånd. Det är den enskilda verksamhetens stora betydelse, som utmärker vår tid. Individen har nu större tillfälle än fordom att utveckla sig, och han har större resurser att gagna eller skada det samhälle, hvori han vistas. Friheten ger honom tillfälle till baggedera, och det beror på, om han låter passionerna taga öfverhanden eller ej, om han skall utveckla sig till ondt eller godt. I nuvarande fria samhällens institutioner är mera än någonsin tillfälle gifvet för den frivilliga verksamheten inom det offentliga lifvet. Den, som vill göra sina åsigtger gällande i det offentliga, måste därför ställa sin person fram inför kritiken och taga emot de rättelser, som hans gerningar fordra. Det är sålunda det individuella kan på ett allmännyttigt sätt göra sig gällande. Offentlighetens uppfostran utvecklar honom till det bättre, om han genomgår kritiken. De samhällsfiendliga elementerna hemfalla under strafflagarne.

Det, som i denna fria verksamhet utgör styret, är känslan och medvetandet af det ansvar, som samhället af honom fordrar. Denna känsla finnes väl oberoende af samhällets lagar. Ansvarret inför dessa håller medvetandet ständigt vaket. Den, som vill afskudda sig

detta ansvar, är ej värdig att tala i det allmännas namn, han är och måste blifva en sina egna passioners eländige slaf. Den feghet, som får sitt uttryck i krypandet bakom ryggen på en annan, har skrivit sin egen dom. Af honom kan samhället ingenting vänta. Man har mycket talat om, att tider kunna komma, då det allmänna bästa kunde fordra, att ansvaringar användas för att skydda patriotiska sträfvan. Den, som drifver sådana satser, har ej begrepp om hvad patriotism och mensklighet fordrar. Det är en karrikatyr af satisfactio vicaria, hvars upphöjande till grundsats dömer samhället att gå under för den enskilda personens egenkära vilja och derföre leder till en uppfattning af begreppet personlighet, som för alltid vare fjerran från vårt folk.

Grefve Hamilton, Henning: Under de förhållanden, som efter den nya Riksdags-ordningens införande inträdt, får man icke hafva alltför stora anspråk på Utskottens verksamhet, öfverhopade som de äro af ansträngande göromål, synnerligast då dessa äro af den vikt, som de, hvilka fallit på Konstitutions-Utskottets del. Ofta händer derföre, att ärendena måste till Kamrarnes afgörande öfverlemnas, utan att hafva förut blifvit i Utskotten så fullständigt utredda, som önskligt varit. Jag vill således ej klandra Konstitutions-Utskottet derför, att det icke kunnat tillfredsställa alla de önskingar, som vid riksdagens början framställdes, och ej heller vill jag, oakadt de anmärkingar som kunna framställas mot Utskottets ifrågavarande förslag, motsätta mig dess antagande att hvila till nästa riksdag. Det kan i viss mån anses innefatta en förbättring af nu gällande stadganden och bör åtminstone kunna något bidra till den viktiga frågans lösning.

Jag har likväl begärt ordet för att mot förslaget framställa vissa betänkligheter, genom hvilkas uttalande jag önskar bereda mig fria händer att framdeles besluta om förslagets antagande eller ej, oakadt jag nu ej motsätter mig beslutet att det till nästinstundande riksdag må hvila. Den första anmärkningen afser att förslaget icke, i sammanhang med juryns verksamhet, innehåller någon hemställan om förbättring i afseende å dess sammansättning. På juryns sammansättning beror dock till största delen det skydd, som såväl det allmänna som enskilda personer kunna påräkna emot pressens missbruk. Utskottet har icke ansett sig kunna framställa något förslag om förändring i juryns sammansättning, emedan Utskottet förmenar att meningarne icke för närvarande torde kunna derom förenas, och har tiden för Utskottet härtill varit alltför kort. Jag tror dock ej, att meningarne äro delade i afseende å olämpligheten af juryns nuvarande sammansättning; och, äfven om ett af Utskottet framställt förslag icke blifvit godkänt, skulle det sannolikt bidragit att reda och smånigom förena åsigtorna i denna viktiga angelägenhet.

I afseende å den befarade långsamheten i målens behandling, om Utskottets förslag blef antaget, har anmärkning icke utan skäl blifvit framställd. Redan under nu gällande lag händer någon gång att tryckfrihetsmålen erhålla en nog långsam behandling, men detta är ett undantag, som skulle blifva regel genom den af Utskottet före-

slagna rättigheten att få fullfölja särskild talan, rörande frågan om hvem som för åtalad skrift är ansvarig. Tvifvelsutän söker den anklagade alltid att på annan person öfverflytta ansvarsskyldigheten, och derest besvar öfver beslut, som i detta afseende meddelas, skola genom alla instanserna fullföljas, torde åtminstone 6 månader komma att åtgå, innan denna del af målet blir slutligen utagerad. En ytterligare brist har jag trott mig finna i förslaget, hvilken jag, såsom icke varande jurist, måhända ej riktigt bedömer, men hvarå jag dock ansett mig böra fästa uppmärksamheten. På de ställen i Tryckfrihetsförordningen, der "författare" är omtalad såsom ansvarig för en skrifts innehåll, har detta ord blifvit utbytt mot "utgifvare". Hvad vi önska är naturligtvis, att straffet skall träffa den verkligen brottslige. Utskottet synes hafva utgått från den förutsättning, att blott två kunna vara brottslige, nemligen boktryckaren och utgifvaren. Men om nu författaren till en brottslig skrift hvarken är boktryckare eller utgifvare, skall han då vara befriad från allt ansvar? En författare kan visserligen skriva något, som är brottsligt, utan att därför göra sig skyldig till något brott, om han t. ex. bränner upp eller läser in manuskriptet. Men om han säljer detsamma till boktryckaren och detsamma befordras till allmänhetens kännedom med författarens namn på titelbladet, är han då ej brottslig och är det ej en brist i lagen, att han kommer att blifva ostraffad därför, att han icke kan sägas vara utgifvare?

Dessa äro i korthet de anmärkningar, jag haft att göra mot förslaget, och som jag önskat få till protokollet antecknade, för att hålla min talan öppen, då fråga blir om förslagets definitiva antagande.

Herr Rydin: I anledning af den siste talarens anmärkning mot det af Utskottet valda ordet "utgifvare", så får jag upplysa, att dermed afses hvem som helst, som besörjt skriftens publikation, således äfven författaren, från hvilken skriften leder sitt ursprung, när han låtit offentliggöra den. I det fall, som den siste talaren omnämnde, nemligen att författaren utsatt sitt namn, så är det tillkännagifvet, att han är den som offentliggjort skriften, således utgifvare. I det otänkbara fall att han med boktryckaren öfverenskommit, att denne skall ansvara för skriften och ändå utsätta författarens namn derpå, så får man anse det på titelbladet befintliga namnet utan all betydelse. Men hvilken författare skulle vilja låta sitt namn utsättas på skriften men ej stå ansvaret därför? Den af talaren anmärkta omständigheten bör därför icke kunna föranleda till någon svårighet

Grefve Mörner, Oscar: Om jag ej i allo kan gilla det ifrågasvarande förslaget, så vill jag dock ej förneka, att jag med nöje sett detsamma framlagdt. Det är förhållandet med alla större lagförändringar, att det förslag, som först framkommer, sällan kan godkännas, men derigenom har man dock uppslaget gifvet till de arbeten, hvarur en lämplig lagstiftning sedermera kan framgå. Hvad nu tryckfriheten angår, så har dess ordnande i alla länder varit ett mycket svårlöst problem. Att vår nuvarande tryckfrihetslag är bristfällig,

torde ingen kunna bestrida, och högst önskligt vore, om en bättre lag kunde sättas i stället. Det förslag, som nu är under pröfning, kan hafva sina fördelar, men har äfven sina brister, och deribland räknar jag för min del de två nya principer, som deri blifvit införda, nemligen att ansvaret skall i första hand drabba boktryckaren och sedermera utgifvaren, och vidare att tillståndsbevisen blifvit borttagna. Jag har ej kunnat ännu blifva öfvertygad om nyttan af dessa båda principers tillämpning och har derföre velat antyda mina skrupper i dessa båda afseenden, dock utan att motsätta mig förslagets antagande att hvila till vidare behandling vid nästa riksdag.

Herr Nordström: Man skulle säkerligen befinna sig i en stor villfarelse, om man ville påstå, att den nuvarande tryckfrihetslagen icke hade behof af väsendtliga förbättringar i flera andra delar, än dem, hvori förslag till sådana nu blifvit framlagda, eller att hvarje försök till förbättring deraf icke kunde, utan väsendtlig våda för tryckfriheten såsom en högst vigtig konstitutionel grundsats, genomföras. Jag säger, att en sådan tro skulle, åtminstone efter mitt omdöme, utmärka en stor villfarelse. Det verkligt goda kan aldrig annat, än vinna uppå att erhålla ett godt understöd, och det dåliga förtjenar ej ur någon synpunkt att uppehållas på bekostnad af det goda. Då emellertid föreliggande förslag framlagts först nu, när riksdagen nalkas sitt slut, och således några sådana betydligare ändringar, till hvilka, utöfver de föreslagna, den pågående diskussionen möjligen kunde gifva grundad anledning, icke hafva utsigt att, under iakttagande af laga former för deras pröfning, vid denna riksdag kunna bringas till slutlig behandling, torde det för denna gång vara klokast att hålla sig vid hvad som blifvit föreslaget och derom uttala sin åsigt.

Då man afräknar några mindre betydande förslag till ändringar i afseende å hvad nu är stadgadt angående inrättande af boktryckerier, öppnande af bokhandel samt böckers och skrifers försäljning offentligen, utgöres hufvudpunkten i förslaget af de ändringar, som afse fastställande af nya grunder för skyldigheten att stånda ansvar för böckers och skrifers brottsliga innehåll. I fråga om *dagblad och periodiska skrifter* skulle framdeles, likasom nu, utgifvaren anses såsom författare och alltså stå ansvaret. I fråga deremot om *böcker* samt *andra skrifter* af hvad slag som helst enligt lagens egen förklaring af begreppet skrift, skulle för deras brottsliga innehåll boktryckaren anses böra ansvara, derest han ej förmådde visa, att annan af honom uppgifven person vore att anse såsom skriftens utgifvare, i hvilket fall ansvaret borde drabba utgifvaren. Det egentligt nya i förslaget ligger dock rätteligen icke i det nu sagda, ty äfven nu skall boktryckaren i vissa fall vidkännas ansvaret, utan deruti, att, då det enligt nu gällande lag ovilkorligen åligger boktryckaren att förse sig med författarens *namnsedel*, vederbörligen affattad och bestyrkt, och han genom dess uppvisande inför domstolen kan freda sig mot ansvar, skulle enligt förslaget sådan namnsedel framdeles icke erfordras, men deremot boktryckaren ega, för att undgå ansvar, inför domstolen uppgifva författaren, samt, om denne förnekade detta för-

hållande, söka öfverbevisa honom derom på vanlig bevisningsväg, i hvilket afseende en särskild rättegång skulle anställas och utageras, innan sjelfva frågan om ansvar för den åtalade skriften finge till slutlig behandling upptagas.

Då nu det *nya*, som föreslås, uppmärksamt öfverväges i förening med det *gamla*, som nu är lag i dessa hänseenden, framstår naturligen frågan: innefattar det nya en verklig vinst, jemnfördt med det gamla, och hvaruti skulle denna vinst bestå?

De ledamöter af Konstitutions-Utskottet, som här haft ordet för att ytterligare utveckla motiven och försvara förslaget, hafva isynnerhet vändt sina anmärkningar mot det så kallade "*ansvaringssystem*", hvilket nu, till trots mot rättsbegrepp och sedlighet, fått under tidernas lopp utbilda sig ithy, att en hvar, som icke för nesligt brott blifvit dömd eller förklarats ovärdig att föra andras talan, kunnat, så alldeles rå, obildad och för hvarje litterär verksamhet oduglig, han för öfrigt än månne vara, få uppträda och erkännas såsom ansvarig författare. Ingen tänkande man, för hvilken fäderneslandets intellektuella intressen äro dyrbara, kan annat än djupt beklaga ett sådant förhållande och känna afsky för de personer, som, begagnande sig af lagens ordalag tvärtemot dess klara mening, och fegt ryggande tillbaka för att öppet som en man stå bakom sitt ord, inventerat detta usla, föraktliga så kallade system; men frågan är nu den, huruvida det genom det ifrågavarande förslaget kan bringas till att alldeles upphöra? Jag tror det, för min del, ej. Enligt detta förslag skulle hädanefter, likasom hittills, utgifvare af dagblad och periodiska skrifter alltid komma att anses såsom författare; men just i fråga om *dagblad* är det, som nämnda föraktliga system, enligt erfarenhetens vittnesbörd, förnämligast blifvit satt i bruk och florerat. Vigten af det nya förslaget blefve således här ingen.

I fråga om andra skrifter har väl af en talare under diskussionen blifvit anfördt ett prejudikat, hvarmed han velat ådagalägga till hvilka besynnerliga följder det nuvarande stadgandet om namnsedeln kan leda. Han talade nemligen, om jag ej missförstod honom, om en namnsedel, som måste öppnas 12 år efter dess datum och då befanns innehålla namnet på en öfvermaga person, som ock såsom författare antogs och sakfälldes för den åtalade skriften. Det faktiska förhållandet i denna sak kan jag väl ej bedöma; men om en öfvermages namn verkligen förekom i denna namnsedel och antogs för godt, så bevisar det hos domaren ett oförstånd, som går utöfver lagens förutsättningar i hithörande frågor, och kunde väl möjligen gifva anledning till lagens förtydligande, men ej till dess afskaffande.

Till försvar för det föreslagna, nya, inquisitoriska sättet att få reda på författaren, har samme talare omnämnt, hurusom i flera andra länder med tryckfrihet, en hvar, som af tryckt, anonym, skrift, finner sig angripen och förolämpad, kan anklaga hvem som helst att vara dess författare och å honom yrka ansvar; hvaremot i England lagen fordrar, att, innan tryckt skrift utgifves, både boktryckaren, författaren och förläggaren skola skriftligen uppgifva sina namn och inför behörig offentlig myndighet erkänna sina egenhändiga namnteckningar.

Hvad det förstnämnda angår, kan man väl deraf icke hemta något bindande skäl för förslaget. Äfven hos oss ej mindre, än i andra länder, kan ingen hindras att göra angivelse för ett brott mot vilken annan som helst, dock med äfventyr att, om han ej lyckas bevisa hvad han påstår, underkastas ansvar enligt rekonventionslagen. På den motiveringen torde således icke några giltiga konklusioner kunna byggas. Hvad deremot förhållandet i England angår, så är det just deri, man återfinner ursprunget till den äfven hos oss, ehuru med några modifikationer, införda *namnsedeln*; men i England har man aldrig hört klagas öfver denna lag, som deremot alltid befunnits ändamålsenlig och praktisk. Det förfaringssätt åter, man nu vill införa för att taga reda på verkliga författaren, då boktryckaren ej vill stå ansvaret och uppgifver annan person såsom sådan, synes mig icke väl förtjent af samma omdöme. Frågan derom skulle nemligen i alla de fall, der den angifne bestred uppgiften, kunnasåsom redan är anmärkt, göras till föremål för särskild rättegång, som kunde få löpa alla instantierna igenom, och sålunda ansvarsfrågan komma att hvilatill dess sagda preliminära rättegång hunnit blifva slutligen afgjord. Men om nu resultatet deraf blefve, att den angifne ej kunnat om författareskapet öfverbevisas, hvad vore då att göra? Skall i sådant fall boktryckaren vidkännas ansvaret, eller eger han uppgifva annan person och söka få honom förklarad skyldig att svara såsom författare? Här om finner man i förslaget intet förklarande meddeladt, och detta är en brist, så mycket mer anmärkningsvärd, som, derest boktryckarens försök att leda ifrån sig ansvaret icke tydligen begränsas, principen för sjelfva rättigheten synes medföra, att försöket bör kunna förnyas. Begränsad, eller icke begränsad, är det dock uppenbart, att den föreslagna rättigheten alltid kommer att vålla längre tids utdrägt med sjelfva ansvarsfrågans slutliga pröfning, än om man bibehåller den nu i lag föreslagna *namnsedeln*, med tillägg i afseende derå, om det skulle anses erforderligt, af vissa ytterligare föreskrifter till garanti derför, att namnsedelns innehåll alltid måtte vara enligt med sanningen.

Men härmed i sammanhang står ännu en anmärkning. Antagom, att den af boktryckaren såsom författare uppgifna personen inför domstolen vidgår och erkänner uppgiftens rättighet, ehuru en hvar klart inser, att han omöjligen kan vara det. Möjligheten af ett sådant fall kan ej bestridas, då man erinrar sig det ännu, ty värre hos oss, icke ovanliga "ansvaringssystemet" i fråga om *dagblad*. Om nu det vore tillräckligt, att en sådan af boktryckaren uppgifven person — med penningar kan mycket åstadkommas — erkänner sig vara författaren, bör han ock då, oaktadt allt, som bevisar motsatsen, såsom sådan tagas för hufvudet och straffas? Borde så ske, så hade man ju "ansvaringarne" åter, och hvad vore då på ändringen vunnet? I min tanke, intet.

Uti förslaget är ordet "utgifvare" användt för att beteckna författare; men någon förklaring derom är ej i texten intagen, och då man icke desto mindre i vissa momenter af texten anträffar uttrycket: "författare eller utgifvare", så upphör man vid tolkningen att vara berättigad att anse dessa ord vara identiska. Obestämd är ock den

råga lemnad, huru förhållas skall, då ett boktryckeri innehafves af ett *bolag*, eller af *flere* personer. Hvilken är i sådant fall den ansvarige boktryckaren? Den bokstafliga noggrannhet, som vid grundlagarnes tolkning skall följas, visar att här en lucka finnes, som borde fyllas.

Slutligen kan man ej förbigå den omständigheten, att ingen ändring föreslås i sammansättningen af *jury'n* i tryckfrihetsmål. Såsom den nu skall sammansättas, blir den *en domstol för tillfället*, en extra-commissorial-domstol, som stadgad rättsordning och fasta rättsbegrepp icke kunna erkänna vara med opartisk rättsskipning förenlig. Må vara, att Utskottet icke kunnat förena sig om ett förslag i detta hänseende; men efter mitt omdöme vore det likväl här, som ändring framför allt är påkallad.

I betraktande af hvad jag nu haft äran anföra finner jag, för min del, förslaget, sådant det nu föreligger, tarfva ytterligare revision för att blifva antagligt, och skulle därför hemställa om återremiss, om jag derutinnan vinner understöd af en eller annan röst inom Kamraren. Att lägga det på bordet till nästa riksdag, skulle icke förbättra dess innehåll, eller göra det antagligare, än det nu är.

Grefve Hamilton, Henning: I anledning af en föregående talares svar på en af mina anmärkningar, får jag erinra derom, att förslaget är ämnadt att intagas i Tryckfrihetsförordningen, hvilken såsom grundlag måste tolkas efter ordalydelsen. Då denna lag tillämpas, låter det sig därför icke göra att resonera om hvad som varit lagstiftarens mening, så vida han sagt något annat. Vid sådant förhållande torde man icke utan våda kunna utbyta ordet "författare" mot "utgifvare". Lagen kommer att vända sig emot utgifvaren, men ej emot den brottslige författaren, om han genom ett med boktryckaren upprättadt kontrakt förstått att från sig hvälfva ansvaret. Om jag hade skrivit något brottsligt och ville hafva det tryckt, kunde jag väl åtminstone finna *en* boktryckare, som åtog sig saken. Jag uppgjorde då med honom ett kontrakt, hvarigenom han öfvertog manuskriptet, och jag förband mig att ej sjelf *utgifva* detsamma. Jag tror ej att någon domstol sedan skulle kunna fälla mig till ansvar, såvida Utskottes förslag vore lag.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets förslag antogs att hvila till grundlagsenlig behandling.

2:dra—5:te punkterna.

Utskottets förslag antogos att hvila till grundlagsenlig behandling.

6:te och 7:de punkterna.

Biföllos.

Justerades 2 protokollsutdrag, rörande Banko-Utskottets Betänkande N:o 12 och Memorial N:o 14.

Grefve Hamilton, Henning: För befordrande af riksdagens snabbare fortgång, hemställer jag, att de Betänkanden, som i dag blifvit första gången bordlagda, måtte sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Denna hemställkan bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. 11 eftermiddagen.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 11 Maj 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 10 dennes och protokollet för den 30 sistlidne April förmiddagen.

Upplästes och godkändes:

Särskilda Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående landtförsvarets organisation samt de inom Riksdagen i samma ämne väckta motioner;

Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 58, angående beskattning af tillverkningen utaf hvitbetssocker inom landet;